

Praktijkgericht onderzoek

Master Educational Needs

Fontys OSO

Groepsplannen of planmatig werken?
Wat werkt?

Marloes Rikken

Studentnummer: 3144526

Lesplaats: Nijmegen

Studiebegeleider: W. Klabbers

Datum: Juni 2018

Afstudeerrichting: Begeleiden

Inhoud

Samenvatting.....	4
Hoofdstuk 1 Inleiding	5
1.1 Beschrijving van de school	5
1.2 Aanleiding.....	6
1.3 Probleemverkenning in de theorie.....	7
1.4 Doelstelling.....	7
1.5 Onderzoeksvraag en deelvragen	7
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader.....	9
2.1 Handelingsgericht werken.....	9
2.2 Doorontwikkeling en vernieuwingen	10
2.3 Opbrengstgericht werken.....	12
2.4 Eigenaarschap.....	13
2.5 Wetgeving.....	14
2.6 Inspectie	14
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie	16
3.1 Procedure	16
3.2 Aandachtspunten voor de focusgroep.....	18
3.3 Waarborging van kwaliteit van het onderzoek	19
Hoofdstuk 4 Data-analyse en resultaten	21
4.1 Fase 1 Vooronderzoek.....	21
4.2 Fase 2 Discover en Dream	25
4.3 Fase 3 Design	27
4.4 Fase 4 Design	31
Hoofdstuk 5 Conclusie – Discussie – Aanbevelingen - Nawoord	33
5.1 Conclusies.....	33
5.2 Discussie	36
5.3 Aanbevelingen.....	37
5.4 Nawoord	39
Literatuur.....	40
Bijlagen	42
I <i>Uitgangspunten handelingsgericht werken</i>	42
II <i>HGW-cyclus</i>	43
III <i>Voorbeeld onderwijsplan</i>	44

IV	<i>Aspecten effectief onderwijs / cycli opbrengstgericht werken</i>	45
V	<i>Enquête aanleiding (team)</i>	49
VI	<i>Woordweb succesfactoren</i>	51
VII	<i>Verslag focusgroeptbijeenkomst 1</i>	52
VIII	<i>Nieuw ontwerp</i>	55
IX	<i>Verslag focusgroeptbijeenkomst 2</i>	57
X	<i>Handleiding nieuw ontwerp</i>	59

Samenvatting

Om in de onderwijspraktijk waar ik werkzaam ben een meer efficiënte en effectieve manier van planmatig werken te ontwikkelen, heb ik een praktijkgericht ontwerponderzoek gedaan. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in samenwerking met een focusgroep, welke bestond uit vijf leerkrachten van groep drie tot en met acht.

Er is gezocht naar een manier van handelingsgericht en opbrengstgericht planmatig werken die efficiënt en effectief is in gebruik. Een ontwerp dat, in plaats van op de plank, op het bureau van de leerkracht ligt, waar het dagelijks gebruikt wordt om het onderwijs voor alle kinderen te plannen en af te stemmen.

Door middel van waarderend onderzoek is er gekeken naar de krachten van planmatig werken die er al zijn, om van daaruit te bepalen welke wensen ter verbetering er liggen. Het stilstaan bij de wettelijke eisen, het inspectiekader en de uitgangspunten van handelingsgericht en opbrengstgericht werken heeft ertoe bijgedragen dat het een 'inspectieproof' model is geworden.

Hoofdstuk 1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een korte impressie van de school beschreven, hoe de implementatie van handelingsgericht werken is verlopen en hoe het werken met de huidige groepsplannen op dit moment door het team ervaren wordt. Tevens wordt er alvast kort stilgestaan bij wat vanuit de theorie belangrijke punten zijn om mee te nemen in het onderzoek. Tenslotte worden de doelstelling, de onderzoeksvraag en de bijbehorende deelvragen van het onderzoek beschreven.

1.1 Beschrijving van de school

De school waar het onderzoek heeft plaatsgevonden is een reguliere, katholieke basisschool die deel uit maakt van een stichting van 13 basisscholen in Ede en omstreken. De school telt ongeveer 300 leerlingen, verdeeld over 12 groepen. Naast groepsleerkrachten heeft de school drie ondersteuners voor leerlingbegeleiding buiten de klas, een tweetallige directie en twee parttime intern begeleiders.

Als onderzoeker maak ik deel uit van het team. Zeven jaar heb ik als groepsleerkracht gewerkt en vanaf vorig schooljaar vervul ik de rol van intern begeleider. Als intern begeleider begeleid ik leerkrachten met het handelingsgericht en opbrengstgericht werken.

Missie

"Niet elk kind hoeft een kampioen te zijn, als het maar zijn of haar persoonlijk record verbreekt." (Schoolgids 2017-2018¹)

De school wil een school zijn waar kinderen, maar zeker ook personeel, in een prettige, gestructureerde, uitdagende en veilige leeromgeving kunnen leren en presteren, aansluitend op hun onderwijsbehoeften.

Visie

Deze basisschool is een school die recht wil doen aan elk individueel kind. Een school waar ieder kind zich thuis voelt en in zijn ontwikkeling gestimuleerd wordt door een professioneel team. Door deze uniekheid heeft elk kind zoveel als mogelijk recht op een eigen weg, een eigen pad. Het is een school die kinderen een prettige, uitdagende en gestructureerde omgeving biedt. Deze combinatie van factoren draagt bij tot een veilige schoolomgeving. Dit is voor de school de basis om tot leren te kunnen komen.

Handelingsgericht werken: onderwijsbehoeften en groepsplannen

Handelingsgericht werken (HGW) heeft als doel de kwaliteit van het onderwijs en de begeleiding voor alle leerlingen te verbeteren (Pameijer, Beukering & de Lange, 2009).

¹ In het kader van anonimiteit is de bron niet opgenomen; deze is opvraagbaar.

Opbrengstgericht werken (OGW) heeft als doel planmatig en cyclisch de opbrengsten van het onderwijs te verhogen (Clijsen, Pameijer & Kappen, 2011).

In het kader van HGW en OGW werken wij op school sinds schooljaar 2012-2013 met groepsplannen voor de vakken technisch lezen, spelling, rekenen/wiskunde en begrijpend lezen. Samen met het praktijkgericht kenniscentrum Driestar-Educatief² hebben wij deze plannen vorm en invulling gegeven in Parnassys, ons webbased leerlingenadministratie- en leerlingvolgsysteem. De plannen zijn bedoeld om cyclisch, doelgericht en opbrengstgericht te werken.

Ik ben van mening dat het goed is om duidelijk voor ogen te hebben welke doelen de leerlingen moeten halen en hoe je dit het beste kunt aanpakken. Om stil te staan bij de onderwijsbehoeften van kinderen en welk aanbod en aanpak daar dan het beste bij past. Met een doelgerichte focus en een zo goed mogelijke aansluiting op onderwijsbehoeften zullen kinderen zich zo optimaal mogelijk ontwikkelen.

Bij de invoering van het werken met groepsplannen zijn we gestart met het vak technisch lezen, maar inmiddels staan er per half jaar vier groepsplannen per groep; rekenen, spelling, technisch lezen en begrijpend lezen. HGW gaat uit van een cyclisch proces. Leerkrachten observeren hun kinderen en stellen vast op welke wijze ieder kind de leerstof het beste tot zich kan nemen. Daartoe formuleren zij onderwijsbehoeften, die zij als uitgangspunt gebruiken om vervolgens de groepsplannen op te kunnen stellen. In die groepsplannen beschrijven zij op welke wijze ze de komende maanden vorm willen gaan geven aan het onderwijs binnen de klas om zo optimaal mogelijk recht te doen aan de verschillen tussen kinderen. Deze plannen worden tussentijds bijgewerkt en aangepast. Dit gebeurt naar aanleiding van toetsresultaten en observaties. Na afloop van een periode worden de groepsplannen geëvalueerd om vervolgens een nieuw groepsplan op te stellen. Voor kinderen die buiten de groepsplannen vallen, omdat zij een eigen leerlijn hebben, wordt een apart plan opgesteld. Deze plannen worden niet meegenomen in dit onderzoek.

1.2 Aanleiding

Het probleem dat door het team ervaren wordt, is de belasting van het opstellen van deze plannen. Het maken van de plannen zoals ze nu zijn vormgegeven, kost veel tijd. Collega's geven aan dat de plannen erg uitgebreid, onoverzichtelijk en niet handzaam zijn. Zij schrijven de plannen omdat het moet, maar effectief gebruik maken van deze plannen doen zij niet. Het is voor velen een papieren tijger, die uiteindelijk in een map op de plank verdwijnt. Vorig schooljaar kwam vanuit het team de vraag om naar de opzet van de plannen te kijken. Hoe kunnen we planmatig en cyclisch werken op een effectieve en efficiënte manier vormgeven? Om af te stemmen op de behoeften van mijn collega's wil ik onderzoek doen naar een nieuwe manier van planmatig werken, waarbij de pijlers van HGW en OGW aangehouden worden, welke past bij de wensen van het team. De onderbouw heeft sinds

² <https://www.driestar-educatief.nl/advies-en-begeleiding>

twee jaar een manier ontwikkeld voor planmatig werken in de onderbouw. Vooraf is door het team besloten daarom de onderbouw niet mee te nemen in mijn onderzoek.

1.3 Probleemverkenning in de theorie

In het onderzoek van Adriaens (2016) naar werkdruk in het onderwijs worden passend onderwijzen en het maken van groepsplannen veel genoemd. Bij veel nieuwsmeldingen over werkdruk in het primair onderwijs is ook door toenmalig minister Dekker aangegeven dat al die administratie niet wettelijk verplicht is. Welke eisen wel vanuit de wetgeving en inspectie gesteld worden, zijn belangrijk in dit onderzoek.

Van Hasselt (2014), Pameijer (2016), Gijzen (2014) en Clijsen (2011) schrijven over de doorontwikkeling op het gebied van HGW, OGW en werken met groepsplannen. Bindels (2015), Gijzen & Van Hasselt (2016) ontwikkelen systemen voor groepsplanloos werken. Blijkbaar is er behoefte aan verandering. Ik wil deze literatuur meenemen in het onderzoek.

1.4 Doelstelling

Als intern begeleider wil ik graag luisteren naar en afstemmen op de behoeften van mijn collega's. Daarnaast vind ik het belangrijk de regelgeving in acht te nemen en de doelstellingen van HGW en OGW te blijven volgen. Door middel van HGW en OGW stemmen wij optimaal af op de onderwijsbehoeften van de kinderen, waardoor de leerlingen zo goed mogelijk kunnen leren en presteren.

Ik heb de ambitie met mijn onderzoek een vorm van planmatig werken te ontwikkelen, welke past bij de wensen van mijn collega's en de eisen die gesteld worden vanuit HGW, OGW, inspectie en wetgeving.

1.5 Onderzoeksvraag en deelvragen

Onderzoeksvraag:

- Hoe kunnen wij op onze school effectiever en efficiënter planmatig werken volgens de pijlers van HGO en OGW, waarbij we voldoen aan de eisen die gesteld worden vanuit ministerie en inspectie van het onderwijs?

Deelvragen:

1. Hoe wordt het werken met groepsplannen op dit moment door het team ervaren?
2. a Aan welke wettelijke eisen moet primair onderwijs voldoen bij handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?
b Welke eisen worden er vanuit de inspectie gesteld aan handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?
c Wat zijn de uitgangspunten van handelingsgericht en opbrengstgericht werken?

3. a Wat zijn de succesfactoren van nu die het team wil behouden en welke wensen ter verbetering heeft het team, met betrekking tot planmatig werken?
b Wat verstaan wij onder effectief en efficiënt?
4. Voldoet het nieuwe ontwerp aan de wettelijke eisen, het inspectiekader en de uitgangspunten van HGW en OGW?
5. Voldoet het nieuwe ontwerp aan de wensen van het team?

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt door middel van een literatuurstudie antwoord gegeven op deelvraag 2. Er wordt een korte schets gegeven van HGW en meerdere vormen van doorontwikkeling en vernieuwingen hierop, van OGW en van de eisen vanuit de wet en de inspectie. Deze informatie zorgt voor input voor een nieuw ontwerp voor planmatig werken op onze school. Tot slot wordt beknopt theorie over eigenaarschap beschreven.

2.1 Handelingsgericht werken

Handelingsgericht werken (HGW) heeft als doel de kwaliteit van het onderwijs en de begeleiding voor alle leerlingen te verbeteren. HGW streeft naar een preventieve aanpak van onderwijs- en ontwikkelingsproblemen door middel van vroegsignalering en zo snel mogelijk adequaat handelen (Pameijer, 2017). Het is een planmatige werkwijze waarbij zeven uitgangspunten toegepast worden (bijlage I). De HGW-cyclus kent vier fasen met acht stappen (bijlage II). Op de onderzoeksschool wordt daar als volgt mee om gegaan:

Leerkrachten stellen streefdoelen op schoolniveau, groepsdoelen voor iedere groep en individuele doelen voor kinderen met een ontwikkelingsperspectief (OPP). Vervolgens stellen zij vast wat een groep, subgroep of individuele leerling nodig heeft om deze doelen te behalen. Dit zijn de specifieke onderwijs- en/of opvoedbehoeften. Hierbij wordt zo goed mogelijk aangesloten bij wat een groep of een kind kan. Ouders hebben hierin ook een grote rol. Zij kennen hun kind als geen ander en kunnen waardevolle informatie geven. Het onderhouden van oudercontact vinden de leerkrachten dan ook erg belangrijk. Ook bij de inrichting van de school en het klaslokaal en bij de plaatsing van leerlingen in een groep wordt rekening gehouden met wat voor hen het beste is om goed onderwijs te kunnen volgen. Meerdere keren per jaar heb ik als intern begeleider besprekingen met de leerkrachten. Leerkrachten bespreken met mij de ontwikkelingen en opbrengsten van de groep en de leerlingen. Daar waar de leerkrachten handelingsverlegen zijn, wordt samen op zoek gegaan naar een mogelijke oplossing.

Afstemmen van het onderwijsaanbod op de onderwijsbehoeften vraagt volgens Pameijer (2017) een omslag in denken. In plaats van denken wat een kind heeft, gaan we naar denken wat een kind nodig heeft, oftewel van probleemgericht denken naar oplossingsgericht handelen. De onderwijsbehoeften richten ons op het doel dat we willen bereiken, de aanpak en het aanbod dat daarbij nodig is.

Groepsplannen

Een groepsplan wordt gebruikt om het onderwijsaanbod voor de hele groep te plannen, te volgen en te evalueren (Pameijer, Beukering & De Lange, 2009). In het groepsplan staat beschreven welke doelen behaald moeten worden in de komende periode en wat de leerlingen nodig hebben om deze doelen te bereiken. De verschillende onderwijsbehoeften vormen de basis van het handelingsgerichte groepsplan (Gijzen, 2010). In het groepsplan

worden leerdoelen geformuleerd voor geclusterde groepen leerlingen. Er wordt beschreven welke leerlingen extra instructie krijgen en welke leerlingen juist verkorte instructie en verrijkingsstof behoeven. Ook wordt de aanpak en de organisatie beschreven in het groepsplan. Er wordt aangegeven welke leerlingen op gebied van gedrag of werkhouding extra aandacht of ondersteuning nodig hebben.

Een individueel handelingsplan wordt opgesteld indien leerlingen de reguliere doelen niet kunnen halen. Zij vormen met hun eigen leerlijn een eigen subgroep (Gijzen, 2010). Hierbij wordt wel gekeken waar aansluiting bij de groep mogelijk is, zodat de leerling niet in een geïsoleerde positie komt.

Pameijer et al. (2009) gaat in beginsel uit van een groepsplan voor een periode van acht tot twaalf weken. Gijzen (2010) stelt dat drie groepsplanperiodes per schooljaar effectief zal zijn. Het groepsplan heeft naast de functie om het onderwijsaanbod cyclisch, afgestemd en doelgericht in te richten ook de functie om verantwoording omtrent vorderingen af te leggen aan ouders, omtrent planmatigheid en kwaliteit aan de overheid.

2.2 Doorontwikkeling en vernieuwingen

In haar artikel 'Doorontwikkeling HGW' schrijft Pameijer (2016) dat het haar betreurt dat HGW op sommige scholen is verworden tot administratieve rompslomp in de vorm van groepsoverzichten en -plannen. Een formulier zou een hulpmiddel moeten zijn, niet het doel op zich. Een goed formulier zou functioneel en ondersteunend moeten zijn in het dagelijks werk. Deze zou per school ontwikkeld kunnen worden, afgestemd op eigen behoeften. Eigenaarschap van de leerkracht (zie paragraaf 2.4) is volgens Pameijer (2016) de belangrijkste succesfactor voor goed onderwijs. Pameijer en Naaijken (2016) adviseren in het team te bespreken welke elementen een groepsoverzicht of een groepsplan minimaal moet bevatten en hoe zij dat weer willen geven. Met de methodiek 'Het kan zonder groepsplan' van Bindels (2015) stelt het team concrete leerdoelen voor rekenen, lezen en spelling voor de periodes van vakantie tot vakantie. In overleg met de leerlingen worden de leerdoelen en de onderwijsbehoeften in kaart gebracht. Hierdoor wordt beoogd dat de leerlingen mede-eigenaar worden van de planning en hun ontwikkeling. De weekplanning en de 'gereedschapskist' fungeren als hulpmiddelen. De leerkrachten zetten de doelen voor de basisgroep en de subgroepen direct in hun weekplanningen, zodat ze dichterbij het handelen van leerkracht en leerling liggen. De weekplanning 'leeft'; er kan gemakkelijk in aangepast en geschoven worden. De leerkracht, en ook een invaller, weten door de beschreven doelen in de planning goed waar ze mee bezig zijn. In de gereedschapskist wordt aangegeven aan welke doelen gewerkt wordt en welke onderwijsbehoeften leerlingen hebben.

Op een school in Rotterdam is besloten om het handelen van de leerkracht als sterke basis te stellen en in het groepsplan alleen te melden wat 'extra' is. De reguliere doelen en aanpak staan in alle goed ontwikkelde methodes beschreven, deze behoeven niet overgenomen te worden. Met het betrekken van de leerlingen in hun leerontwikkeling door doelen en

aanpak te communiceren en af te stemmen, ontstond er meer eigenschap van de leerlingen. Deze ontwikkeling is passend bij de aanbeveling die Hattie (2013) geeft. Het is effectief om twee typen van evaluatie toe te passen. Namelijk de evaluatie op de streefdoelen (in het kader van opbrengstgericht werken) en daarnaast de tussenevaluaties gericht op blokken van de onderwijsmethode, om tussentijds te kunnen bijsturen waar nodig. Een korte duidelijke evaluatie is voldoende. Het is onnodig om over te schrijven wat elders al beschreven staat. Hier kan naar verwezen worden. Zo ontstaat een werkdocument dat ondersteunend is.

Ook Brasz en Den Haan (2017) schrijven over een effectievere manier van planmatig werken. Groepsplannen zijn niet verplicht, maar het te geven onderwijs moet wel goed gepland en gevolgd worden. Voor een groot deel bestaat het geplande aanbod uit de basis van de methodes en de leerlijnen. Nieuwe doelen en aanpakken worden niet telkens opnieuw bedacht. Het is dan ook niet nodig deze opnieuw te beschrijven. Wijzigingen in aanbod en extra te geven aandacht worden gepland. Het onderwijsplan geeft algemene richtlijnen, aanbod en aanpak weer, de leerlijnen en doelen staan vast. Voor het dagelijks handelen wordt de methode gevolgd. De signalering is middels de toetsen, van waaruit overwogen wordt of (niet behaalde) doelen elders in de weekplanning terug moeten komen. Deze doelen worden meteen in de volgende periode ingepland. Zo wordt de kwaliteit van het onderwijsaanbod gemonitord.

Gijzen & van Hasselt (2016) ontwierpen de methodiek 'Groepsplanloos werken in de basisschool'. In deze methodiek wordt het groepsplan vervangen door afspraken over interventies op school-, groeps- en leerlingniveau. De afspraken over de na te streven opbrengsten, de schoolambities, de manier waarop passend onderwijs wordt ingericht voor de hele schoolpopulatie worden per vakgebied op maximaal twee A4-tjes in het onderwijsplan beschreven (zie bijlage III). Dit is dé standaard voor alle leerkrachten en alle groepen. Deze afspraken staan voor een half jaar. Naast het onderwijsplan wordt gewerkt met twee monitors; het schooloverzicht en het groepsoverzicht, welke inzicht geven waar de school en elke groep specifiek staan bij het realiseren van de schoolambities. Hierbij wordt gekeken naar vaardigheidsgroei, betrokkenheid en leerdoelbeheersing. Ze trachten met deze methodiek de leerkrachten te ondersteunen met de vertaalslag van het klakkeloos toepassen van de methodes en middelen naar het aanpassen aan de schoolspecifieke situatie. De schoolleider krijgt hiervoor een aantal instrumenten. Met elkaar in gesprek gaan over gemeenschappelijke doelen en interventies is een essentieel onderdeel van deze methodiek. Interventies voor het onderwijs worden afgeleid van de verschillen tussen het aanbod (in het onderwijsplan beschreven) en de resultaten (monitors op school- en groepsniveau). Het criterium voor deze interventies is dat het moet gaan om een structurele aanpassing met betrekking tot het bereiken van de opbrengsten of het passend maken van het onderwijs die het gangbare handelen, beschreven in het onderwijsplan, overstijgt. Hieronder de uitgangspunten waar Groepsplanloos werken vanuit gaat:

- De schoolambitie bepaalt hoe de onderwijsbehoeften en het onderwijsprogramma eruitzien;

- Opbrengstgericht en passend onderwijs start op schoolniveau; van hieruit wordt het programma per groep en eventueel per leerling passend gemaakt;
- De middenmoot is het ankerpunt van de inrichting van het onderwijs. Deze vormt de kern voor eventuele aanpassingen;
- Onderwijs geven we niet aan individuen, maar aan groepen individuen met gemeenschappelijke kenmerken en onderwijsbehoeften. Leerlingen leren van en met elkaar;
- Schoolaanbod start met convergente differentiatie; een hele groep leerlingen werkt aan dezelfde doelen door middel van verschillende aanpakken om deze te realiseren;
- Respons op instructie hebben we nodig om te monitoren. Dit gebeurt door middel van vaardigheidsgroei, betrokkenheid en leerdoelbeheersing.

In de publicatie staat beschreven dat de methodiek niet als blauwdruk moet worden gezien. Het is de bedoeling de ander in beweging te zetten om een eigen vorm aan de vier waarborgen te geven voor de eigen onderwijspraktijk.

In de feedback die ik van W. Gijzen (persoonlijke communicatie, 20 oktober 2017) heb mogen ontvangen, geeft hij aan zich forse zorgen te maken over het vermogen van schoolleiders om deze methodiek toe te passen. Hij vindt dat grosso modo het diepere begrip van handelingsgericht werken mist en onvoldoende in staat is een schoolbespreking te leiden die de teamleden in actiestand zet.

2.3 Opbrengstgericht werken

Net als HGW is opbrengstgericht werken (OGW) een cyclisch proces van het stellen van ambitieuze doelen en het evalueren ervan. Er wordt op basis van verzamelde opbrengsten planmatig en resultaatgericht gewerkt aan het verhogen van de opbrengsten, waarbij vooraf ambitieuze doelen worden gesteld (Hasselt, 2014; Förrer, 2012). Effectief onderwijs in basisvaardigheden wordt gesteld als het inhoudelijk kader in de cycli voor OGW (bijlage IV). OGW levert informatie over het effect van de inrichting van het onderwijs en de aanpak van de leerkracht. Het analyseren kan middels het maken van trendanalyses. Bij de analyses wordt gekeken hoe de groep of school presteert ten opzichte van de landelijke normen en ten opzichte van eerder behaalde resultaten. Dit proces vindt op de onderzoeksschool plaats middels de PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act) van Deming³. Opbrengstgericht werken op groepsniveau is gebaseerd op de cyclus van handelingsgericht werken (Förerrer, 2012). De cycli zoals beschreven in deze kwaliteitskaart is de huidige werkwijze van onze school. Belangrijk is om te blijven zien dat een leerling meer is dan een getal. Gijzen (2013) stelt dat de getallen die gebruikt worden bij OGW een abstractie zijn van de werkelijkheid. Zij staan voor het rendement dat zij met deze leerling op dit moment met dit onderwijs halen. De opbrengstgegevens zijn in eerste instantie bedoeld om te reflecteren op het gegeven onderwijs. Belangrijk is het om het totaalplaatje te blijven zien. De getallen geven bij

³ Te raadplegen via: <https://www.bosgraonderzoek.nl/eigenschappen/plandocheckact-pdca-cyclus/>

benadering de vaardigheidsscores aan; het is immers het midden van een betrouwbaarheidsinterval. Naast de cognitieve toetsing is het zien van gebieden als burgerschap, sociale vaardigheden, creativiteit en persoonlijkheid niet minder belangrijk om een zo goed mogelijk totaalbeeld van een leerling te krijgen. Ook volgens Filipiak (2015) moeten de toetsen meer als signalering dan als diagnostisering gebruikt worden.

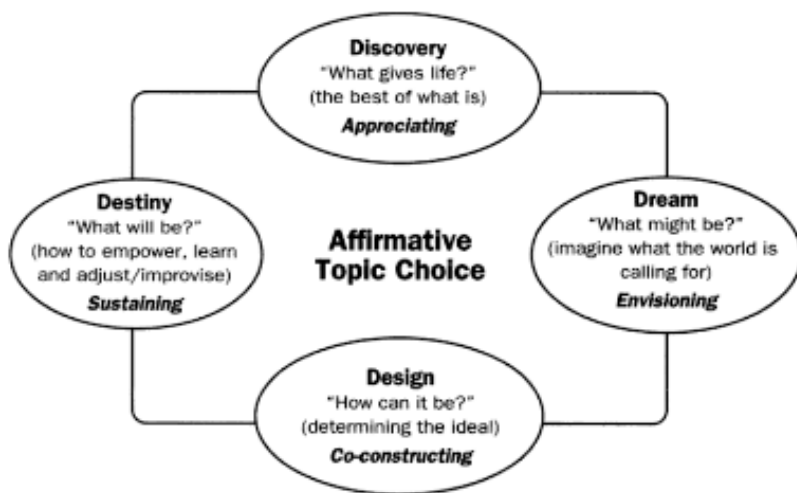
2.4 Eigenaarschap

“Mensen ontfermen zich ergens over als ze zelf vinden dat datgene wat ze doen heel erg belangrijk is en dat er iemand is die al dan niet expliciet zegt: dit is van jou, zorg er alstublieft goed voor” (Van der Haak, 2015).

Pameijer (2016) geeft aan dat eigenaarschap van de leerkracht de belangrijkste succesfactor voor goed onderwijs is. Eigenaarschap is het verantwoordelijk maken van de beroepsbeoefenaar voor de inhoud van het werk. Het functioneren als lid van een onderwijsgemeenschap als geheel (Onderwijsraad, 2007). Kouwenhoven (2008) beschrijft autonomie als keuzevrijheid: zelf keuzes maken en jezelf aansturen op basis van eigen ervaring, kennis en verantwoordelijkheidsgevoel. Saunders et al. (2017) voegen daar de afstemming tussen eigen prioriteiten van de leraar en de prioriteiten van het team en de school aan toe.

De functionele autonomie heeft echter ook grenzen. Er is een zekere norm waarbinnen het werk uitgevoerd moet worden, zoals bijvoorbeeld wettelijke eisen en het inspectiekader. Anders gezegd is de overheid eigenaar van het ‘wat’ en de scholen en leerkrachten van het ‘hoe’. Het formuleren van de kerndoelen ligt bij de overheid, de vervulling van de doelen ligt bij de scholen (KPC Groep, 2009).

Bij veranderingsprocessen op schoolniveau is het essentieel dat leraren actief betrokken zijn bij en een aandeel hebben in de verandering (Fullan, 2001). Voor een passende aanpak om de leraren te betrekken bij dit praktijkgericht is gekozen voor de methodiek van waarderend onderzoek en oplossingsgericht werken (Cauffman & Van Dijk, 2010; Cooperrider, Whitney & Stavros, 2008; Masselink, Nieuwenhof, Jong & Van Iren, 2008; De Vlaming, 2011, 2015). De 4-D cyclus van appreciative inquiry van Cooperrider et al. (2008) is een goed bruikbaar model om samen met collega’s te komen tot een nieuw ontwerp voor handelingsgericht en opbrengstgericht werken.

Discovery: waarderen wat er is.

Dream: dromen wat zou kunnen zijn.

Design: ontwikkelen wat zou moeten zijn.

Destiny: verwerkelijken wat zal zijn.

Figuur 1 Model Appreciative Inquiry (Cooperrider et al., 2008)

2.5 Wetgeving

De volgende uitgangspunten en doelstelling voor het onderwijs uit de Wet PO (2017) zijn belangrijk voor dit onderzoek:

- De leerlingen moeten een ononderbroken ontwikkelproces kunnen doorlopen; er wordt afgestemd op de ontwikkeling van de leerlingen. Leerlingen die extra ondersteuning behoeven, krijgen individuele begeleiding waar nodig;
- Het onderwijs richt zich in elk geval op de verstandelijke en emotionele ontwikkeling;
- De vorderingen in kennis en vaardigheden op niveau van leerlingen, groep en school worden in een leerling- en onderwijsvolgsysteem bijgehouden; in elk geval op gebied van Nederlandse taal en rekenen/wiskunde;
- De school zorgt voor een voortgangsregistratie omtrent de ontwikkeling van leerlingen die extra ondersteuning behoeven;
- De school stelt kerndoelen vast ten aanzien van de onderwijsactiviteiten; deze worden gehanteerd als een aan het eind van het basisonderwijs te bereiken doelstelling. Indien dit voor leerlingen niet haalbaar is, wordt in een ontwikkelperspectief aangegeven welke vervangende onderwijsdoelen worden gesteld.

2.6 Inspectie

De inspectie van onderwijs (2017) stelt dat het onderwijsaanbod moet aansluiten op het niveau van de leerlingen. Het onderwijs moet worden afgestemd op onderwijsbehoeften en het bereidt de leerlingen voor op het aanbod bij de start van het vervolgonderwijs. De leerinhouden worden evenwichtig over de leerjaren verdeeld door de leerkrachten. Het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen en het bieden van een ononderbroken ontwikkeling is een ander kader van de inspectie. Dit moet gebeuren door middel van een leerling- en onderwijsvolgsysteem die een indicatie geeft van de bereikte referentieniveaus. De inspectie ziet erop toe dat leraren hun handelen, met behulp van informatie die zij van de leerlingen hebben, plannen en structureren. De aangeboden leerstof moet logisch zijn

opgebouwd en de afstemming is zowel op de ondersteuning als op de uitdaging gericht. De inspectie adviseert hoge ambitieuze doelen te stellen, leerlingen feedback te geven en de onderwijstijd efficiënt te benutten. Qua toetsing stelt de inspectie dat alle leerlingen tijdens de schoolperiode toetsen van het leerlingvolgsysteem maken waar in ieder geval kennis en vaardigheden op het terrein van rekenen en wiskunde en de Nederlandse taal worden gemeten. In leerjaar 8 maken alle leerlingen (behoudens wettelijke uitzonderingen) de eindtoets. Hierbij moet de school ten minste de landelijk gestelde norm halen.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk wordt de opzet van het onderzoek beschreven. Er wordt toegelicht welke onderzoeksmethode is gebruikt, welke onderzoeksgroep is betrokken, welke manier van begeleiden hierbij gekozen is en met welke instrumenten gegevens zijn verzameld. Daarna wordt beschreven hoe de kwaliteit van het onderzoek is gewaarborgd.

3.1 Procedure

Het onderzoek komt voort uit een vraag vanuit het team. Het team ervaart het maken van groepsplannen als tijdrovend en gebruikt de groepsplannen niet als praktische werkdocumenten. Dit praktijkonderzoek wil daarom antwoord geven op de onderzoeksvraag: *Hoe kunnen wij op onze school effectiever en efficiënter planmatig werken volgens de pijlers van HGO en OGW, waarbij we voldoen aan de eisen die gesteld worden vanuit ministerie en inspectie van het onderwijs?* Het doel van het onderzoek is een nieuw ontwerp voor planmatig, handelingsgericht en opbrengstgericht werken voor onze praktijk te ontwikkelen.

Met dit doel voor ogen is er gekozen voor een ontwerponderzoek: een systematische studie omtrent het thema planmatig opbrengstgericht en handelingsgericht werken en het ontwikkelen van een nieuwe interventie als verbetering hiervan. Tevens stelt het onderzoek zich als doel kennis binnen dit thema te vergroten (Plomp & Nieveen, 2013).

Dit onderzoek betreft de fases vooronderzoek en ontwerpfase. De invoering en de evaluatie zullen het volgende schooljaar plaatsvinden.

Ontwerponderzoek is holistisch (De Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2010). Het praktijkprobleem wordt in de specifieke context bestudeerd en de betrokkenen spelen een belangrijke rol in alle fasen van het onderzoek. Het team van deze school wil graag betrokken worden bij de verbetering van het planmatig werken. Een passende aanpak hiervoor is waarderend onderzoek en oplossingsgericht werken (Cauffman & Van Dijk, 2010; Cooperrider, Whitney & Stavros, 2008; Masselink, Nieuwenhof, Jong & Van Iren, 2008; De Vlaming, 2011, 2015). Waarderend onderzoek (Vlaming, 2015) richt zich op wat werkt, het gaat over de toepasbaarheid in eigen praktijk. Er wordt wel gebruik gemaakt van algemene kennis. Deze manier van onderzoeken past bij de visie en waarden van de onderzoeker en de school. De school richt zich op mogelijkheden en kansen én heeft behoefte aan interventies die daadwerkelijk dagelijks bijdragen aan praktijkverbetering. Theorie en ander onderzoek kan gebruikt worden om te kijken of dat wat in waarderend onderzoek aangegeven wordt wel hout snijdt.

Door middel van de 4-D cyclus (Discover, Dream, Design en Destiny) van Cooperrider et al. (2008) brengen teamleden zelf in kaart welke kwaliteiten reeds aanwezig zijn en welke mogelijkheden zij zien om een nieuw ontwerp te realiseren.

3.1.1 *Fase 1 - Vooronderzoek*

Het vooronderzoek bestaat uit twee delen en moet antwoord gaan geven op de eerste twee deelvragen:

1. Hoe wordt het werken met groepsplannen op dit moment door het team ervaren?
2. a Aan welke wettelijke eisen moet primair onderwijs voldoen bij handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?
b Welke eisen worden er vanuit de inspectie gesteld aan handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?
c Wat zijn de uitgangspunten van handelingsgericht en opbrengstgericht werken?

De aanleiding van het onderzoek, welke kort beschreven is in hoofdstuk 1, wordt in deze fase onderzocht door een enquête die onder het midden- en bovenbouwteam, bestaande uit achttien leerkrachten, is uitgezet. De onderbouw wordt niet meegenomen in dit onderzoek, aangezien zij sinds twee jaar een nieuwe manier voor planmatig werken hebben. De manier van werken in de onderbouw is te verschillend van de midden- en bovenbouw. De leerkrachten van de onderbouw konden de enquête wel invullen.

Bij deze enquête is gekozen voor een open vraagstelling om een grote verscheidenheid aan gegevens te verkrijgen (Harinck, 2010).

Het theoretisch kader welke in hoofdstuk 2 beschreven is, moet antwoord geven op deelvraag twee. De uitkomsten van deze deelvraag, de wettelijke eisen, het inspectiekader met betrekking tot planmatig werken en de uitgangspunten van HGW en OGW, zullen in het nieuwe ontwerp meegenomen worden.

3.1.2 *Fase 2 - Discovery / Dream*

De ontwerpfase is gestart met een focusgroep. De focusgroep bestaat uit vijf leerkrachten uit de groepen 3 tot en met 8. Ik heb gekozen om inzichten vanuit verschillende jaargroepen te creëren om de inbreng zo breed en divers mogelijk te krijgen.

Tijdens deze bijeenkomst wilde ik onze succesfactoren en wensen ter verbetering in kaart brengen.

De uitwerking bestaat uit het in kaart brengen van sterke punten van de huidige manier van werken, een definitie wat wij verstaan onder efficiënt en effectief werken, een opsomming van wensen ter verbetering en een beschrijving van de dialoog die heeft plaatsgevonden. De uitwerkingen zijn door de deelnemers gecontroleerd om de betrouwbaarheid ervan te vergroten.

3.1.3 *Fase 3 - Design - Eerste ontwerp*

Ik heb door middel van de uit de focusgroep verkregen informatie, de onderzochte theorie en een brainstormsessie met een onderwijsadviseur een eerste concept ontwerp voor effectief en efficiënt planmatig werken gemaakt.

3.1.4 Fase 4 - Design - Aanscherping

In de tweede focusgroepbijeenkomst, met dezelfde deelnemers, is het eerste ontwerp gepresenteerd. Hierbij is een terugkoppeling geweest naar de eerste bijeenkomst, waarin de sterke punten en de wensen ter verbetering de uitgangspunten waren om het ontwerp te beoordelen. Daarbij is ook aandacht geweest voor tekortkomingen of punten van aanscherping. Dit heb ik uitwerkt in een beschrijving en door de deelnemers laten controleren.

Tijdens deze bijeenkomst is besloten dat, vanwege de kleine aanpassingen die nog maar gedaan moesten worden, er geen volgende focusgroepbijeenkomst meer nodig was. Na het aanpassen van het eerste concept, kon deze gedeeld worden met de directie.

Presentatie directie

De directie bestaat uit een directeur en een adjunct-directeur. De volgende vragen hebben centraal gestaan:

- Past het bij de wensen van de school?
- Werkt het ontwerp volgens HGW en OGW?
- Voldoen we aan de wet en het inspectiekader?

De directieleden hebben feedback gegeven, welke is meegenomen in de analyse in hoofdstuk 4.

3.1.6 Fase 6 - Destiny - Presentatie team

Deze fase wordt niet meer meegenomen in dit onderzoek. Het ontwerp zal aan het hele team worden gepresenteerd. Schooljaar 2018-2019 zal het nieuwe ontwerp ingevoerd worden. Eventuele aanpassingen kunnen naar aanleiding van praktijkervaringen en evaluatiemomenten volgen.

3.2 Aandachtspunten voor de focusgroep

De samenstelling van de focusgroep heeft plaatsgevonden door middel van vrije opgave. De groep bestaat uit leerkrachten van groep 3 tot en met groep 8.

Er is gekozen voor één focusgroep, zodat er in gesprek met elkaar direct verhelderings- en verdiepvragen gesteld kunnen worden. De leden kunnen direct standpunten beargumenteren en verduidelijken. Door de groepsdynamiek komen de belangrijkste aspecten van het thema vaak naar boven (Litosseliti, 2003).

Het is voor de onderzoeker belangrijk inzicht te krijgen in de groepsdynamiek en te zorgen dat iedereen kan zeggen wat hij wilt, zodat de verkregen data representatief is voor de hele groep. Er moet een duidelijke vraagstelling zijn, zodat de juiste data verzameld kan worden. Door vooraf op te laten schrijven wat men wil zeggen, wordt ervoor gezorgd dat ieders mening geuit kan worden. Als begeleider van het waarderend onderzoek streef ik ernaar het

proces te begeleiden en afstand te nemen van de inhoud. De goede kant op gaan, is de kant die de ander goed vindt.

Een deel van de analyse gebeurt tijdens het gesprek zelf. Er kan om een toelichting of mening worden gevraagd, nieuwe gezichtspunten kunnen worden ingebracht en er kan worden samengevat. Het verslag van het gesprek dat aan de hand van geluidsopname wordt gemaakt, wordt voor data-analyse gebruikt.

3.3 Waarborging van kwaliteit van het onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd voor de onderwijspraktijk waar de onderzoeksvraag is ontstaan en zal bijdragen aan een verbetering van die beroepspraktijk. De uitkomsten van het onderzoek zullen in deze beroepspraktijk geïmplementeerd worden. Het nieuwe ontwerp van planmatig handelingsgericht en opbrengstgericht werken kan een voorbeeld zijn voor andere onderwijspraktijken. Ook het vooronderzoek en het theoretische onderzoek zijn te gebruiken buiten de eigen beroepspraktijk.

Bij dit onderzoek is het samenwerken met en het betrekken van de professionals op de werkvloer belangrijk geweest. Voor een succesvolle implementatie van een verandering is betrokkenheid van de mensen die ermee moeten werken van essentieel belang (Pring, 2000). De onderzoeker heeft veel belang gehecht aan de inbreng en de mening van de collega's.

3.3.1 Validiteit, Betrouwbaarheid en Triangulatie

Bij praktijkgericht onderzoek gaat het volgens Tavecchio en Gerrebrands (2012) vooral om het vinden van een gezonde mix van practice based evidence en evidence based practice vanuit het normatieve en morele karakter van de vraagstelling "Doen wij het goede en doen wij het goede goed?". Validiteit vloeit voort uit transparantie (Andriessen, 2014). Voor dit onderzoek zijn er 'member checks' (Ponte, 2012) gedaan bij de professionals van de werkvloer. Bij het theoretisch onderzoek is de validiteit vergroot door de schrijvers Gijzen en Pameijer om feedback te vragen op het stuk dat over de door hen geschreven literatuur is geschreven. Er is continu transparantie geweest naar het hele team en met een vaste focusgroep gewerkt, waarbij een terugkerende membercheck heeft plaatsgevonden op dat wat beschreven was. Er is gebruik gemaakt van verschillende informanten (leerkrachten uit verschillende groepen en directie) en van meerdere dataverzamelingsinstrumenten; zoals interviews, vragenlijsten en documentanalyse. De dataverzameling is tevens geanalyseerd door een onderwijsadviseur, om de betrouwbaarheid van de analyse te versterken. Dit alles waarborgt de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek (Ponte, 2012).

Het nieuwe ontwerp is ook binnen andere beroepspraktijken te gebruiken, hierdoor is er enige externe validiteit (De Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2010).

3.3.2 *Ethische aspecten*

Zorgvuldig omgaan met mensen is volgens Harinck (2010) een sleutelbegrip. De collega's doen vrijwillig mee met het onderzoek. Dit vergt extra tijdsinvestering, naast de werkdruk die er al heerst. Een goede voorbereiding, doelgericht werken en beperkte afspraken op de meest passende momenten zijn essentieel. Alle betrokkenen zijn geïnformeerd over de stappen die gemaakt worden en informatie die gebruikt is. Iedereen binnen de beroepspraktijk is op de hoogte van de ontwikkelingen omtrent het onderzoek. In hoofdstuk 2 is gebruik gemaakt diverse bronnen die zijn vergeleken. Om hier zorgvuldig mee om te gaan, is de literatuurvermelding volgens APA gehanteerd.

Hoofdstuk 4 Data-analyse en resultaten

Om tot beantwoording van de onderzoeksvraag te komen, worden in dit hoofdstuk per deelvraag de verzamelde gegevens en resultaten uit het onderzoek gepresenteerd.

4.1 Fase 1 Vooronderzoek

<i>Deelvraag 1</i>	
Hoe wordt het werken met groepsplannen op dit moment door het team ervaren?	

Data-analyse

Door middel van het vooronderzoek is getracht een zo compleet mogelijk beeld te schetsen van de aanleiding en de beginsituatie vanuit het team. Er is data verzameld door een enquête onder hen uit te zetten. In deze enquête zijn vier vragen gesteld die betrekking hebben op het onderzoek en een vijfde vraag om te informeren wie in de focusgroep deel willen nemen als vertegenwoordiger van het team. De samenvoeging van alle antwoorden op de vragen is in bijlage V weergegeven.

De enquête tijdens het vooronderzoek is uitgezet onder de achttien leerkrachten van de midden- en bovenbouw.

Er is een respons van tien leerkrachten geweest en één leerkracht uit de onderbouw heeft de enquête vrijwillig heeft ingevuld om mee te denken in het proces.

Hieronder volgen per vraag de meest voorkomende of relevante resultaten vanuit de enquête. Waar mogelijk heb ik antwoorden geclusterd om de resultaten te compacten.

Resultaten

Tabel 1 Wat vind jij van de huidige groepsplannen?

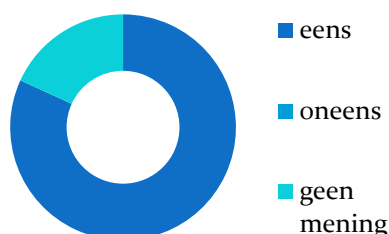
Item	Aantal keer genoemd
Geen probleem mee	1
Opzet bewerkelijk / Onduidelijk / Administratieve last	7
Minder bewerkelijk geworden / meer verwijzen naar methodes	1
Weinig toevoegen aan dagelijkse praktijk	2
Fijn dat je het kan blijven aanvullen	1
Geen toolmogelijkheden in Parnassys	1
Mis de focus op leerlingen buiten de basisgroep	1

Tabel 2 Hoe werk jij met de huidige groepsplannen?

Item	Aantal keer genoemd
Plannen kopiëren en evt. aanpassen	4
Kijk na iedere toets naar de plannen	6
Werk plannen na iedere planperiode bij; verder doe ik er niets mee	2
Zit in mijn hoofd	1
De getallen in gestelde doelen zeggen mij niet veel – te algemeen	3
9 plannen per keer	1
Administratieve functie	1

3 Wil jij dat er een nieuwe opzet komt voor de groepsplannen? Zo ja, waarom?

Van de elf teamleden hebben er negen aangegeven vernieuwing te willen. Twee teamleden hadden geen mening. Een bovenbouwleerkracht gaf hierbij aan dat dan wel eerst het nut ervan in beeld moest komen. Een onderbouwleerkracht die de enquête ook heeft ingevuld, geeft aan dat zij de onderbouwplannen niet veranderd wilt zien, aangezien de onderbouw net een nieuwe opzet van planmatig werken heeft ingevoerd.

Figuur 2 Wens voor vernieuwing

De negen leerkrachten die vernieuwing wenselijk vinden, geven de volgende redenen daarvoor aan:

Tabel 3

Reden voor vernieuwing	Aantal keer genoemd
Passende info voor invaller / nieuwe leerkracht	1
Er moet een manier komen waarmee collega's tot volle tevredenheid kunnen werken	7
Conformiteit zodat het voor iedereen helder is	2
Doelen voor een half jaar is niet realistisch	1
Werkdrukverlagend	1
Nu schrijven we veelal steeds hetzelfde	1

Tabel 4 Hoe zou je het gebruik van groepsplannen graag zien? Wat is jouw ideale plaatje?

Idealen	Aantal keer genoemd
Met minimale gegevens / gebruiksvriendelijk / overzichtelijk/efficiënt	10
In groepsmap – opgenomen in weekplanning – aangepaste aanpak beschrijven	2
Borging HGW/OGW	1
Voor elk vakgebied beschreven hoe algemene aanpak is/heldere taakverdeling (waar liggen welke taken/verantwoordelijkheden) (vaststaand document)	5
Resultaten/doelen/onderwijsbehoeften van leerlingen in overzicht bijhouden-> kort en bondig	3
Evaluatie met betrekking op de kinderen is waardevol	3
Focussen op OBH – specifieke aanpak	2
Helder voor invalkracht	1
Groeidocument	1
Doelen per blok stellen	1

Samenvattend

Uit bovenstaande informatie blijkt dat de leerkrachten niet tevreden zijn over de huidige manier van planmatig werken. De huidige groepsplannen worden niet gebruikt voor de dagelijkse praktijk, zijn onduidelijk en meer een administratief document. De leerkrachten geven aan dat ze het er mee eens zijn dat er een andere opzet komt waar collega's tot volle tevredenheid mee kunnen werken. Uit de data-analyse van de enquête blijkt dat onderstaande topics vanuit het team veel genoemd zijn voor het ontwikkelen van een nieuw ontwerp:

Gebruiksvriendelijk – overzichtelijk – efficiënt - een algemeen vaststaand document - een overzicht van resultaten/onderwijsbehoeften/doel.

Deze punten worden meegenomen bij het beantwoorden van deelvraag 3.

Deelvraag 2

- a. Aan welke wettelijke eisen moet primair onderwijs voldoen bij handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?
- b. Welke eisen worden er vanuit de inspectie gesteld aan handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?
- c. Wat zijn de uitgangspunten van handelingsgericht en opbrengstgericht werken?

Data-analyse

In hoofdstuk 2 is een uitgebreide beschrijving gegeven van de wettelijke eisen en het inspectiekader met betrekking tot handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken. Tevens zijn in dat hoofdstuk de uitgangspunten van HGW en OGW beschreven. Per subdeelvraag wordt hieronder antwoord geven vanuit dit theoretisch kader. De punten die van belang zijn bij het ontwerpen van een nieuwe manier van handelen worden beschreven. Bij de data-analyse van deelvraag 4 is beschreven hoe het nieuwe ontwerp tot stand gekomen is en waar deze uit bestaat.

Resultaten

- a. Aan welke wettelijke eisen moet primair onderwijs voldoen bij handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?
 - Een ononderbroken ontwikkelproces; afgestemd op de ontwikkeling van de leerlingen;
 - Vorderingen in kennis en vaardigheden worden in een leerling- en onderwijsvolgsysteem bijgehouden;
 - Een voortgangsregistratie omtrent de ontwikkeling van leerlingen die extra ondersteuning behoeven;
 - De school stelt kerndoelen vast als een aan het eind van het basisonderwijs te bereiken doelstelling.
- b. Welke eisen worden er vanuit de inspectie gesteld aan handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?
 - Het aanbod moet aansluiten op het niveau van de leerlingen;
 - Afstemmen op onderwijsbehoeften en op het aanbod bij de start van het vervolgonderwijs;
 - Volgen van de ontwikkeling van de leerlingen en het bieden van een ononderbroken ontwikkeling;
 - Leraren plannen en structureren hun handelen.

c. Wat zijn de uitgangspunten van handelingsgericht en opbrengstgericht werken?

Handelingsgericht werken:

- Preventieve aanpak;
- Cyclus van planmatig handelen: doelen formuleren, opbrengsten analyseren en plannen evalueren;
- Doelen stellen: weten waar naartoe wordt gewerkt, om onderwijsbehoeften in kaart te kunnen brengen en om te kunnen evalueren of het plan gewerkt heeft;
- Systematiek en transparantie;
- *Positieve aspecten van leerling, leerkracht, ouders zijn nodig en worden benut om ambitieuze doelen te behalen;*
- *Samenwerken met collega's, leerlingen en ouders is noodzakelijk voor schoolsucces.*

De onderste twee punten staan cursief, omdat deze punten minder van toepassing zijn op het ontwikkelen van het nieuwe ontwerp.

Opbrengstgericht werken:

- Een cyclisch proces van het stellen van ambitieuze doelen en het evalueren ervan;
- Op basis van verzamelde opbrengsten planmatig en resultaatgericht werken aan het verhogen van de opbrengsten.

4.2 Fase 2 Discover en Dream

Deelvraag 3

- a. Wat zijn de succesfactoren van nu die het team wil behouden en welke wensen ter verbetering heeft het team, met betrekking tot planmatig werken?
- b. Wat wordt in dit onderzoek verstaan onder effectief en efficiënt?

Data-analyse

Tijdens de eerste focusgroep is een presentatie gegeven over het theoretisch kader, zodat de groep bekend is met de wetten, inspectiekaders en uitgangspunten van HGW en OGW, aan welke voldaan moeten worden. In deze presentatie zijn ook de uitkomsten van de enquête onder het team geschetst. Dit is gedaan zodat de focusgroep, als vertegenwoordiger van het team, op de hoogte is van de mening van teamleden.

Vervolgens heeft de focusgroep een woordweb (bijlage VI) gemaakt van de succesfactoren die zij met de huidige manier van werken ervaren. Vanuit de succesfactoren is de focusgroep gevraagd wensen ter verbetering voor het planmatig werken op te schrijven. Deze heeft ieder eerst voor zichzelf opgeschreven, zodat elk teamlid zijn wensen ter verbetering zou

kunnen noemen en zich niet zou verliezen in de dialoog die volgde. Tijdens de dialoog konden de collega's direct op elkaars punten reageren. Hiermee is getracht meer diepgang in de aangegeven wensen te krijgen. De succesfactoren en de wensen ter verbetering zijn kort bij de resultaten beschreven. In bijlage VII is een uitgebreider beschrijvend verslag van deze dialoog te vinden. Tijdens deze focusgroepbijeenkomst mocht er 'vrij' gedroomd worden. Er is aangegeven geen rekening te hoeven houden met de wetten, eisen en uitgangspunten. Dit is gedaan om een breder denkkader te creëren, door nog geen beperkingen op te leggen.

Resultaten

a. Wat zijn de succesfactoren van nu die het team wil behouden en welke wensen ter verbetering heeft het team, met betrekking tot planmatig werken?

Succesfactoren

- Doelen stellen (planmatig/cyclisch);
- Niveaugroepen;
- Afbakenen van periodes;
- Evalueren;
- Groeidocument; beschrijving van aanbod en indeling van de niveaus;
- Percentages/cijfers om te zien of doelen behaald zijn.

Wensen ter verbetering

- Week-/dagplanning met daarin doel van de les al opgeschreven (overgenomen vanuit de methode) en leerlingen genoteerd welke verlengde instructie of ander aanbod nodig hebben;
- Heel blok vooruit plannen;
- Per blok in kaart brengen aan welke doelen gewerkt wordt, deze kan je alle jaren gebruiken;
- Doelen niet specifiek in een apart plan beschrijven, wij hebben goedgekeurde methodes die werken aan de kerndoelen; de doelen komen wel in map bij de lessen;
- Gebruik maken van goedgekeurde methodes zullen we moeten borgen in een protocol; hiermee werken we volgens de kerndoelen;
- Naast het werken volgens een weekplanning een simpel format waar de cito doelen in staan, A4-tje; alleen de getalletjes, in het kader van OGW.

b. Wat verstaan wordt in dit onderzoek verstaan onder effectief en efficiënt?

Een treffende betekenis die voor beide woorden gevonden⁴ is:

“**Effectief** wil zeggen dat een persoon of organisatie activiteiten verricht die het doel van die persoon of organisatie realiseren”.

⁴ Te raadplegen via: <https://www.fons-vernooi.nl/bb-site/hoofde.html>

“**Efficiënt** wil zeggen dat ervoor gezorgd wordt dat een inspanning met zo weinig mogelijk tijd uitgevoerd wordt. Een maatregel is soms wel efficiënt, maar daarmee nog niet altijd effectief”.

In tabel 5 is de betekenisgeving van effectief en efficiënt, die de teamleden van de focusgroep gaven, te lezen. Voor dit onderzoek wordt onder effectief en efficiënt het volgende verstaan: een werkbaar document om de onderwijsdoelen te behalen met passende tijdsinvestering.

Tabel 5 Betekenisgeving effectief en efficiënt vanuit focusgroep

Effectief	Efficiënt
• doeltreffendheid, gericht op het doel dat je wilt behalen • doelgericht werken met een vooraf opgesteld plan • het heeft effect bij elk kind in je klas, zij laten een ontwikkeling zien. • een werkbaar document te hebben, waarmee je de onderwijsdoelen kan halen.	• niet te veel tijdsinvestering aan het schrijven van groepsplannen; alleen informatie die er écht toe doet. • evenwicht is tussen tijdsinvestering van de leerkracht en doelmatigheid van het plan. • overzichtelijk om mee te werken, inzichtelijk en snel te maken. • kost weinig tijd wanneer je het goed gebruikt.

4.3 Fase 3 Design

<i>Deelvraag 4</i>
Voldoet het nieuwe ontwerp aan de wettelijke eisen, het inspectiekader en de uitgangspunten van HGW en OGW?

Data-analyse

Bij het ontwikkelen van het eerste concept zijn de eisen van de wet, het inspectiekader, de uitgangspunten van HGW en OGW én de input vanuit het team (enquête en focusgroepbijeenkomst) meegenomen. Na een eerste globale opzet van ideeën te hebben gemaakt, is hierover met een onderwijsadviseur gebrainstormd. Naar aanleiding van zijn feedback is het eerste concept voltooid.

Beschrijving eerste concept

Het team gaat vanaf komend schooljaar (2018/2019) werken met de volgende drie onderdelen:

- Het **groepsoverzicht** aangevuld met de indeling in niveaugroepen; hierin worden de twee laatste citoscores per leerling per vakgebied aangegeven en op basis hiervan wordt een doel gesteld voor het te behalen niveau op de eerstvolgende toets. Er worden specifieke onderwijsbehoeften en toetsbehoeften beschreven voor de leerlingen die meer nodig hebben dan de reguliere aanpak die in de onderwijsplannen beschreven staat. Na iedere reguliere citoafname worden de gestelde doelen per leerling kort geëvalueerd en worden er nieuwe doelen gesteld.
- Een **weekroosterplan** waarin doelgericht gepland wordt; hierin werkt de leerkracht iedere dag. Dit is de weekplanning die voorheen al gehanteerd werd, aangevuld met doelvermelding, evaluatie en specifiek aanbod voor bepaalde leerlingen per les. Leerlingen die bij een bepaalde les of toets laten blijken meer inoefening, uitleg of iets anders nodig te hebben, worden direct bij een komende les (werkend aan hetzelfde doel) ingepland in het weekroosterplan. Dit plan wordt iedere acht weken vooruit gepland.
- **Onderwijsplannen** per vakgebied waarin de algemene manier van werken op onze school voor dat vak beschreven staat;

In de onderwijsplannen per vakgebied wordt een beschrijving gegeven van de standaard aanpak, de methodiek, de onderwijstijd, niveauverdeling, beschrijving van leerroutes en de cruciale doelen.

In bijlage VIII zijn voorbeelden van het groepsoverzicht en weekroosterplan te vinden. De onderwijsplannen worden op dit moment nog geschreven en zijn niet meegenomen als voorbeeld.

Hieronder wordt bij 'resultaten' het nieuwe ontwerp getoetst aan de wet, het inspectiekader en de uitgangspunten van HGW en OGW.

Resultaten

Voldoet het nieuwe ontwerp aan de wettelijke eisen, het inspectiekader en de uitgangspunten van HGW en OGW?

Bij ieder punt van de resultaten van paragraaf 4.1 zal aangegeven worden hoe dit gewaarborgd is in het nieuwe ontwerp.

Wettelijke eisen

- *Een ononderbroken ontwikkelproces; afgestemd op de ontwikkeling van de leerlingen;* De ontwikkeling en het passende aanbod daarbij wordt bijgehouden in de weekroosterplan en het onderwijsplan. In het onderwijsplan wordt het standaard aanbod beschreven, welke wordt geboden in de klas. De onderwijsplannen per leerjaar

sluiten op elkaar aan. In het weekroosterplan worden afwijkingen beschreven. Zo volgt iedere leerling onderwijs passend bij zijn ontwikkeling.

- *Vorderingen in kennis en vaardigheden worden in een leerling- en onderwijsvolgsysteem bijgehouden;*

Wij werken met een erkend LOVS (leerling- en onderwijsvolgsysteem).

- *Een voortgangsregistratie omtrent de ontwikkeling van leerlingen die extra ondersteuning behoeven;*

In het aanvullend (groei-)document van het groepsoverzicht wordt beschreven welke leerlingen in welke niveaugroep zitten en welke leerlingen nog andere extra ondersteuning krijgen door middel van remedial teaching, tutorwerk of ander soort ondersteuning. Van leerlingen die aan de reguliere (minimum)doelen werken wordt de voortgang middels LOVS bijgehouden, met behulp van eventuele tussenmeetmomenten. Voor leerlingen die een eigen leerlijn volgen, omdat het reguliere aanbod niet passend is, wordt een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) bijgehouden, welke halfjaarlijks door leerkracht, ouders en intern begeleider wordt geëvalueerd en bijgesteld.

- *De school stelt kerndoelen vast als een aan het eind van het basisonderwijs te bereiken doelstelling;*

Er wordt op deze school alleen gebruik gemaakt van methoden die kerndoelen dekkend zijn.

Inspectiekader

- *Het aanbod moet aansluiten op het niveau van de leerlingen;*

Leerlingen worden geplaatst in klassen die passen bij hun niveau. Het algemeen aanbod, beschreven in het onderwijsplan, sluit aan bij het niveau van de leerlingen. Leerlingen die afwijken van het reguliere niveau, tijdelijk of standaard, krijgen aanbod passend bij hun niveau. Dit staat beschreven in OPP's (voor standaard afwijkend aanbod) of in het weekroosterplan (zodra geconstateerd wordt dat extra of ander aanbod wenselijk is).

- *Afstemmen op onderwijsbehoeften en op het aanbod bij de start van het vervolgonderwijs;*

De specifieke onderwijsbehoeften én de specifieke toetsbehoeften worden beschreven in het groepsoverzicht. Voor leerlingen met een OPP wordt er afgestemd op het uitstroomniveau en de mogelijkheden van de leerling.

- *Volgen van de ontwikkeling van de leerlingen en het bieden van een ononderbroken ontwikkeling;*

Dit staat hierboven beschreven bij de eerste twee punten van wettelijke eisen.

- *Leraren plannen en structureren hun handelen;*

Dit wordt door middel van het weekroosterplan gedaan.

Welke uitgangspunten van handelingsgericht en opbrengstgericht werken moeten overeind blijven bij verandering?

Handelingsgericht werken:

- *Preventieve aanpak;*
Door vooraf stil te staan bij het te behalen doel, de niveauverdeling, de onderwijsbehoeften, het onderwijsaanbod dat komt, is er een goede preventieve aanpak gewaarborgd.
- *Cyclus van planmatig handelen: doelen formuleren, opbrengsten analyseren en plannen evalueren;*
Langtermijndoelen worden gesteld in het groepsoverzicht. Dit zijn doelen gericht op niveau. In het weekroosterplan worden doelen per blok genoteerd. Opbrengsten van toetsen worden geanalyseerd via het LOVS. Opbrengsten van te behalen doelen per blok worden tijdens de lessen bijgehouden (observeren en nakijkwerk) en bij methodetoetsen geanalyseerd. Met behulp van deze informatie worden de geplande doelen geëvalueerd nieuw aanbod ingepland in het weekroosterplan. De lange termijndoelen worden na een citomeetmoment geëvalueerd en vervolgens worden nieuwe lange termijndoelen gesteld.
- *Doelen stellen: weten waar naartoe wordt gewerkt, om onderwijsbehoeften in kaart te kunnen brengen en om te kunnen evalueren of het plan gewerkt heeft;*
Er worden zoals hierboven reeds beschreven lange en korte termijndoelen gesteld.
- *Systematiek en transparantie;*
Het is een duidelijke systematiek van werken. Transparantie wordt gewaarborgd door communicatie binnen het team, maar ook door het betrekken van ouders en leerlingen bij hun onderwijsaanbod. Voor externen zijn alle documenten ook toegankelijk, waar nodig met toestemming van ouders.

De punten “positieve aspecten van leerling, leerkracht, ouders” en “samenwerken met collega’s, leerlingen en ouders” neem ik niet mee in de resultaten, omdat deze punten minder van toepassing zijn op het ontwikkelen van het nieuwe ontwerp.

Opbrengstgericht werken:

- *Een cyclisch proces van het stellen van ambitieuze doelen en het evalueren ervan;*
In het groepsoverzicht worden ambitieuze doelen gesteld op basis van een gemiddelde van de twee laatste toetsen plus een door de leerkracht bepaald ambitieniveau. Deze doelen op niveauwaarde worden na afname van nieuwe toetsen geëvalueerd.
In het onderwijsplan worden doelen op schoolniveau gesteld welke in de schoolanalyse (na een citomeetmoment) geëvalueerd worden.
- *Op basis van verzamelde opbrengsten planmatig en resultaatgericht werken aan het verhogen van de opbrengsten, waarbij vooraf ambitieuze doelen worden gesteld;*
Op basis van de verzamelde opbrengsten en het stellen van passende, maar ambitieuze doelen in het groepsoverzicht worden niveaugroepen gemaakt en krijgen de leerlingen

aanbod in de naaste ontwikkelingszone (Vygotski, 1978) om de opbrengsten bij een volgende toets te verhogen.

Op basis van verzamelde opbrengsten vanuit de lessen en de methodetoetsen wordt passend, maar ambitieus lesaanbod gegeven om ontwikkeling te blijven stimuleren en vergroten.

Op basis van de verzamelde schoolopbrengsten wordt tijdens de schoolanalyse het onderwijsaanbod geanalyseerd en wordt er gepland hoe het aanbod verbeterd kan worden om opbrengsten te kunnen verhogen.

4.4 Fase 4 Design

Deelvraag 5

Voldoet het nieuwe ontwerp aan de wensen van het team?

Data-analyse

Het eerste concept is gepresenteerd in een tweede focusgroepbijeenkomst. Deze was met dezelfde personen. Tijdens deze presentatie is verteld en laten zien welke nieuwe manier van werken ontworpen is en is er stilgestaan bij alle uitgangspunten zoals in paragraaf 4.3 beschreven. Het uitgebreidere verslag van deze bijeenkomst is te lezen in bijlage IV.

Alle leerkrachten waren erg tevreden over het nieuwe ontwerp. Ze spraken uit enthousiast te zijn en voordelen te zien. Er zijn enkele kleine aanvullingen/wijzigingen aangegeven. Bij het groepsoverzicht was de wens een kolom toe te voegen voor opmerkingen naast de evaluatiekolom en bij de groepsanalysetabel, waarin de leerkracht bijzonderheden van een gemaakte toets eventueel kan aangeven. Voor het inplannen van het weekroosterplan werd aangegeven dat de leerkracht dit beter per lessenblok per vakgebied kan doen, na iedere gegeven methodetoets. Deze blokken lopen niet van alle vakken gelijk. En zo ontstaat er ook meer spreiding van werkdruk; in plaats van alle vakken in één keer in te plannen voor de komende weken, wordt iedere keer maar voor één vak ingepland.

Tijdens deze bijeenkomst is ook stilgestaan bij de lay-out; moet dit uniform zijn of niet.

Unaniem is aangegeven dat dit vrij moet zijn voor de leerkrachten, zolang alle afspraken erin verwerkt zijn.

Twee leerkrachten hebben twijfel of het werkdrukverlagend zal zijn, aangezien er wel meerdere documenten gemaakt moeten worden. Hierover is een gesprek geweest en de andere deelnemers denken dat het zeker werkdrukverlagend zal zijn, omdat het nu een werkdocument is, dat dagelijks gebruikt wordt en dat helpt bij het goed inrichten en afstemmen van onderwijs. Komend jaar zullen de ervaringen met elkaar gedeeld worden tijdens de bouwvergaderingen en is werkdrukverlaging een onderwerp dat hierbij telkens aan bod zal moeten komen.

Na de uitleg van het nieuwe ontwerp zijn de wensen ter verbetering die in focusgroep 1 (paragraaf 4.2) zijn aangegeven tegen het nieuwe ontwerp aangelegd. Hierbij is geconstateerd dat het nieuwe ontwerp voldoet aan de nieuwe wensen.

Na aanscherping van het concept, naar aanleiding van focusgroepbijeenkomst 2, heb ik het definitieve ontwerp aan directie gepresenteerd. Wat tevens ook het eindstadium van dit onderzoek is. De presentatie aan het gehele team volgen dit schooljaar nog en de implementatie zal komend schooljaar plaatsvinden. De directie gaf aan zeer enthousiast te zijn over het ontwerp. Beide directieleden vonden het doelgericht, concreet, logisch, cyclisch en opbrengstgericht. Zij zien de meerwaarde van deze manier vooral in het praktische element; het is iets dat dagelijks gebruikt wordt om planmatig te kunnen werken en zorgt voor differentiatie en een passend aanbod. Het is hen duidelijk dat het voldoet aan gestelde eisen vanuit de wet en inspectie en de uitgangspunten van HGW en OGW.

Resultaten

Voldoet het nieuwe ontwerp aan de wensen van het team?

Bij ieder punt van de resultaten van paragraaf 4.2, de wensen ter verbetering, zal aangeven worden hoe deze gewaarborgd zijn in het nieuwe ontwerp.

Wensen ter verbetering

- *Week-/dagplanning met daarin doel van de les al opgeschreven (overgenomen vanuit de methode) en leerlingen genoteerd welke verlengde instructie of ander aanbod nodig hebben;*
Waarborging in weekroosterplan.
- *Heel blok vooruit plannen;*
Waarborging in stappenplan van het weekroosterplan. Dit is de handleiding van de manier van werken (bijlage X).
- *Per blok in kaart brengen aan welke doelen gewerkt wordt, deze kan je alle jaren gebruiken.*
De cruciale doelen per leerjaar worden in het onderwijsplan per vakgebied beschreven.
- *Doelen niet specifiek in een apart plan beschrijven, wij hebben goedgekeurde methodes die werken aan de kerndoelen; de doelen komen wel in map bij de lessen;*
Methoden die gebruikt worden, zijn kerndoelen dekkend. Cruciale doelen komen wel in het onderwijsplan en hoofddoelen worden in weekroosterplan genoteerd zodat bekend is op welk moment er aan welk doel gewerkt wordt.
- *Gebruik maken van goedgekeurde methodes zullen we moeten borgen in een protocol; hiermee werken we volgens de kerndoelen;*
Waarborging in het onderwijsplan.
- *Naast het werken volgens een weekplanning een simpel format waar de cito doelen in staan, A4-tje; alleen de getalletjes, in het kader van OGW;*
Waarborging in het nieuw ontwikkelde groepsoverzicht.

Hoofdstuk 5 Conclusie – Discussie – Aanbevelingen - Nawoord

Door middel van het beantwoorden van de deelvragen wordt in dit hoofdstuk antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Vervolgens wordt dit onderzoek ter discussie gesteld en worden aanbevelingen gegeven voor de invoering van het nieuwe ontwerp.

5.1 Conclusies

Beantwoording deelvraag 1

Hoe wordt het werken met groepsplannen op dit moment door het team ervaren?

Het vooronderzoek had een open vraagstelling wat zorgde voor een veelheid in antwoorden, maar de belangrijkste conclusie die kan worden getrokken is dat de leerkrachten niet tevreden zijn over de huidige manier van planmatig werken. De plannen van nu zijn onduidelijk en niet veelzeggend. De leerkrachten schrijven de plannen en vervolgens worden deze alleen na een toets weer erbij gepakt om bij te werken. Tien van de achttien leerkrachten geven aan de wens te hebben dat er een nieuwe opzet komt die gebruiksvriendelijker en effectiever is, een document wat in de dagelijkse praktijk ook gebruikt zal worden.

Beantwoording deelvraag 2

- a. Aan welke wettelijke eisen moet primair onderwijs voldoen bij handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?*
- b. Welke eisen worden er vanuit de inspectie gesteld aan handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken?*
- c. Wat zijn de uitgangspunten van handelingsgericht en opbrengstgericht werken?*

Door de wet op primair onderwijs (2017) goed te hebben doorgelezen gericht op het handelingsgericht, opbrengstgericht en planmatig werken is duidelijk geworden wat er vanuit de wet geëist wordt op dit vlak. De vier punten die in hoofdstuk 4 bij deelvraag 2a beschreven staan, zijn geen verrassende punten. Het zijn eerder logische zaken, waaraan de school voor de start van onderzoek al redelijk aan voldeed. Ik zeg hier 'redelijk' omdat het bieden van een ononderbroken ontwikkelproces iets is wat de school ambieert, maar waar zij nog wel groeiende in is. Ik voorzie dat dit naar aanleiding van de nieuwe manier van planmatig werken een betere invulling zal krijgen. Hierbij zal immers continu afgestemd worden op niet-methodegebonden toetsen, methodetoetsen, maar ook de dagelijkse lessen. Zo zal het aanbod nog meer passend zijn voor iedere leerling.

De eisen die vanuit de inspectie gesteld worden overlappen enigszins de eisen vanuit de wet. Een opvallende toevoeging vind ik hier het afstemmen op de onderwijsbehoeften van de leerling. Waar de wet aangeeft dat de school een voortgangsregistratie moet hebben voor

leerlingen die extra ondersteuning behoeven, geeft de inspectie juist aan de afstemming op deze leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften zo belangrijk is. Ik zie dit als twee verschillende elementen die beide belangrijk zijn en elkaar min of meer opvolgen; je zorgt voor afstemming op onderwijsbehoeften welke je vervolgens goed registreert.

Er is helder naar voren gekomen welke uitgangspunten van HGW en OGW belangrijk zijn om te borgen in het nieuwe ontwerp. Pameijer gaf mij in persoonlijke feedback aan dat de uitgangspunten zoals zij ze in haar eerdere uitgaven over handelingsgericht werken had beschreven, heeft aangepast en deze in een nieuwe volgorde heeft geplaatst. De reden hierachter was dat leerkrachten teveel dachten dat HGW ging om formats invullen en veel minder bezig waren met de uitgangspunten die erachter lagen. In het laatstgeschreven boek van Pameijer (2017) *Handelingsgericht werken: samenwerken aan schoolsucces* is het schrijven van grote plannen er juist helemaal uitgehaald. Volgens haar zou samen met het team gekeken moeten worden naar wat de school belangrijk vindt om te documenteren en hoe zij dat willen doen. Handelingsgericht werken is niet het schrijven van groepsplannen, het is het werken volgens de uitgangspunten zoals in hoofdstuk 4 beschreven.

De uitgangspunten van OGW zijn eveneens goed beschreven in hoofdstuk 4. In dit onderzoek is duidelijk geworden dat OGW voor de lange termijn doelen op klas- en schoolniveau betreft, welke je kunt monitoren door middel van de niet-methodegebonden toetsen. De leerkracht stelt een ambitieus doel voor de komende toetsen en nadien evalueert hij of het doel behaald is en bekijkt weer wat een volgend doel kan worden. Zo ontstaat een cyclisch proces gericht op de opbrengsten van de school.

Natuurlijk kan er ook opbrengstgericht gewerkt worden op andere vlakken dan de niet-methodegebonden toetsen. Zo is het mogelijk ambitieuze doelen te stellen voor sociale vaardigheden of 21ste eeuwse vaardigheden en deze na een bepaalde periode te evalueren om te bepalen wat daarin de opbrengsten zijn. Deze manier van OGW is niet meegenomen voor dit onderzoek.

Beantwoording deelvraag 3

- a. Wat zijn de succesfactoren van nu die het team wil behouden en welke wensen ter verbetering heeft het team, met betrekking tot planmatig werken?
- b. Wat wordt in dit onderzoek verstaan onder effectief en efficiënt?

In de focusgroep zijn de succesfactoren van de huidige manier van werken duidelijk geworden. De succesfactoren zijn belangrijk te behouden; iets wat goed werkt hoeft immers niet gerepareerd te worden. Ondanks onvrede over de huidige manier van werken kwamen, middels waarderend onderzoek (De Vlaming, 2011, 2015), meerdere succesfactoren naar boven:

- Planmatig en cyclisch werken door middel van doelen stellen en evalueren;
- Het maken van niveaugroepen;
- Het beschrijven van wat welke instructiegroep krijgt aangeboden.

De droomfase van het waarderend onderzoek heeft ervoor gezorgd dat de focusgroep zonder beperkingen naar verbeteringen heeft gezocht. Opvallend was dat er bij de wensen ter verbetering helemaal geen punten genoemd zijn die niet waar te maken zijn. Het waren punten die ik mee kon nemen in het nieuwe ontwerp:

- Week-/dagplanning met daarin het lesdoel opgeschreven en leerlingen genoteerd welke verlengde instructie of ander aanbod behoeven;
- Een lesblok vooruit plannen;
- Per blok in kaart brengen aan welke doelen gewerkt wordt;
- Gebruik maken van goedgekeurde methodes borgen in een protocol;
- Een simpel format waar, in het kader van OGW, de cito doelen in staan.

De wensen ter verbetering kwamen enigszins overeen met de elementen van de doorontwikkelingen zoals beschreven in hoofdstuk 2.

In het beantwoorden van de onderzoeksvraag gaat het vooral ook om hoe er effectiever en efficiënter planmatig gewerkt kan worden. Tijdens de uitvoering van het onderzoek bleek dan ook dat het belangrijk was te beschrijven wat er verstaan wordt onder effectief en efficiënt. Vandaar dat deelvraag 3b is toegevoegd. Voor het team is het van belang dat er een werkbaar document komt om planmatig te werken aan het behalen van de onderwijsdoelen met passende tijdsinvestering.

Beantwoording deelvraag 4

Voldoet het nieuwe ontwerp aan de wettelijke eisen, het inspectiekader en de uitgangspunten van HGW en OGW?

Het antwoord is eenduidig positief. Het nieuwe ontwerp voldoet aan alle eisen en uitgangspunten, welke de antwoorden waren op de deelvragen 1 tot en met 3. Het voldoen aan de wettelijke eisen, het inspectiekader en de uitgangspunten van HGW en OGW is een essentieel onderdeel van dit onderzoek. In de focusgroep is het eerste concept naast de eisen en uitgangspunten gelegd en is gekeken of alle punten geborgd zijn. Na vaststelling hiervan werd het concept een definitief ontwerp. Dit ontwerp is beschreven in hoofdstuk 4. In de data-analyse is te lezen dat het definitieve ontwerp voldoet aan alle wettelijke eisen, het inspectiekader en de uitgangspunten van HGW en OGW.

Beantwoording deelvraag 5

Voldoet het nieuwe ontwerp aan de wensen van het team?

In hoofdstuk 4 is bij de data-analyse van deelvraag 5 te lezen dat er aan de wensen ter verbetering wordt voldaan. Het enige punt waar bij twee teamleden uit de focusgroep twijfel over bestaat, is of het effectiever en efficiënter zal zijn, of zij er straks inderdaad minder werkdruk door ervaren. De leerkrachten zullen het zichzelf eigen moeten maken. Het

zal moeten blijken of het werk is ter voorbereiding van de dagelijkse onderwijspraktijk, dat het duidelijk overzicht en handvatten biedt wat de leerkracht met welk kind wilt bereiken en wilt uitvoeren en hoe hij dat doet, waardoor het misschien wel als ‘werkrust’ ervaren gaat worden. De andere leden van de focusgroep gaven aan te denken dat het zeker zal zorgen voor vermindering van werkdruk.

Beantwoording onderzoeksvraag

Hoe kunnen wij op onze school effectiever en efficiënter planmatig werken volgens de pijlers van HGO en OGW, waarbij we voldoen aan de eisen die gesteld worden vanuit ministerie en inspectie van het onderwijs?

Door middel van het beantwoorden van de deelvragen, door het uitvoeren van een waarderend ontwerponderzoek, heb ik antwoord gekregen op mijn onderzoeksvraag. De leerkrachten zullen een groepsoverzicht maken met ambitieuze lange termijn doelen gericht op de opbrengsten, onderwijs- en toetsbehoeften en niveauverdelingen. In het weekroosterplan, wat een aanpassing van de huidige weekplanning in de klassenmap is, wordt planmatig gewerkt door doelen van de les en aanbod van leerlingen in te plannen, af te stemmen en te evalueren. In de onderwijsplannen per vakgebied wordt een beschrijving gegeven van de standaardaanpak, de methodiek, de onderwijstijd, niveauverdeling, beschrijving van leerroutes en de cruciale doelen.

In dit ontwerp heb ik verschillende theorieën gecombineerd. De omslag naar denken wat een kind nodig heeft en afstemmen op zijn onderwijsbehoeften en het gebruiken van functionele en ondersteunende formulieren beschrijft Pameijer (2016) in het artikel over doorontwikkeling van HGW. Bij het groepsplanloos werken van Gijzen & van Hasselt (2016) wordt met algemene onderwijsplannen en het groepsoverzicht gewerkt. Brasz en Den Haan (2017) beschrijven het effectievere werken. Voor het dagelijks handelen wordt de methode gevolgd. Wijzigingen in aanbod en extra te geven aandacht worden gepland. Het schoolplan (in dit onderzoek onderwijsplan genaamd) geeft algemene richtlijnen, aanbod en aanpak weer.

5.2 Discussie

Het vooronderzoek zelf heeft geen optimale respons gehad en was erg open qua vraagstelling. Gedurende het onderzoek werd duidelijk dat hierbij gerichtere vragen gesteld hadden kunnen worden, wat meer diepgang in de antwoorden had kunnen opleveren. Een volgende keer is stimulering voor het invullen van de enquête belangrijk om een grotere hoeveelheid data te verkrijgen en daarmee iedereen gehoord te hebben.

De leerkrachten van de onderbouwgroepen waren vrij om de enquête in te vullen aangezien zij een geheel eigen manier van werken hebben. Vanuit hen had ook data verkregen kunnen

worden over hoe zij het doen, wat zij als positief ervaren en welke elementen zij adviseren voor een nieuw concept. Daarnaast zijn zij ook leerkrachten van de school en kunnen in een ander jaar wellicht wel voor een midden- of bovenbouwgroep komen te staan.

Waarderend onderzoek heeft ertoe geleid dat er met een positieve en oplossingsgerichte manier een nieuw ontwerp ontwikkeld is. De deelnemers van de focusgroep hebben zichzelf aangemeld om deel te nemen. De rest van het team is alleen in het vooronderzoek meegenomen. Voor een volgend onderzoek zouden momenten gepland kunnen worden om het team tussentijds een update en mogelijkheid tot reageren te geven. Het gebeurde dit jaar nog weleens dat er gezegd werd dat er nodig eens iets moest gaan gebeuren of dat iemand zei benieuwd te zijn naar waar het heen gaat. Nu komt het nieuwe ontwerp in zijn geheel op hen af, wat meer overweldigend kan zijn dan wanneer je stapje voor stapje de vernieuwingen hoort.

In dit onderzoek zijn geen ervaringen van andere scholen meegenomen om het onderzoek niet te groot te maken. Nieuwsgierigheid is er naar hoe bijvoorbeeld het groepsplanloos werken (Gijzen & van Hasselt, 2016) of het werken zonder groepsplan vanuit Bindels (2015) vormt krijgt en hoe het ervaren wordt.

Zoals in hoofdstuk 2 staat beschreven wordt het schrijven van groepsplannen veel genoemd bij redenen van hoge werkdruk. Ik kan me daarom volledig vinden in de opinie van de leerkrachten dat het planmatig werken effectiever en efficiënter moet. Maar daarnaast ben ik ook van mening dat de leerkracht wel tijd moet nemen om zijn onderwijs te plannen en voor te bereiden, dat is immers een onderdeel van zijn werk. Ik denk dat het vooral in de werkbeleving zit. Wanneer een leerkracht een plan schrijft waar vervolgens weinig mee gedaan wordt en vooral op de plank blijft liggen, voelt dat als een nutteloze tijdsinvestering. Wanneer een leerkracht een planning maakt welke iedere dag ingezet wordt bij het uitvoeren van zijn werkzaamheden, zal dit in mijn ogen veel minder als werkdruk ervaren worden.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek en de bestudeerde literatuur kom ik tot de volgende aanbevelingen:

- Het waarderend onderzoek van Cooperrider et al. (2008) kan gebruikt worden bij meerdere verandertrajecten. Het leidt tot draagvlak en meedenken van het hele team.
- Leerkrachten betrekken vanuit het oplossingsgericht werken bij interventies, hun kwaliteiten als uitgangspunt nemen, zorgt voor een verhoging van hun motivatie. Zij voelen zich autonoom en competent (Stevens, 1997). Hierdoor groeit het eigenaarschap, welke een belangrijke succesfactor in het onderwijs is (Pameijer, 2016).

- Het werken in focusgroepen van ongeveer vijf personen werkt effectief om aan een thema of veranderingstraject te werken.

Onderstaande aanbevelingen heb ik betreffende het toekomstig handelen met betrekking tot planmatig werken:

- *Evalueren en aanscherpen*

Tijdens de bouwvergaderingen van midden- en bovenbouw van komend schooljaar staat de nieuwe manier van werken als standaard bespreekpunt op de agenda. Ervaringen kunnen worden gedeeld en verbeterpunten kunnen worden besproken. De verbeterpunten legt de bouwcoördinator dan bij de intern begeleider neer, die dit vervolgens bekijkt en kan voorleggen tijdens een teamvergadering met alle leerkrachten.

Ook in de groepsbesprekingen tussen de intern begeleider en leerkracht is de nieuwe manier van werken een standaard bespreekpunt. De intern begeleider kan daar waar nodig is hulp bieden.

Tijdens de laatste teamvergadering van komend schooljaar wordt gekeken of het nieuwe ontwerp effectiever en efficiënter is, of de werkdruk met betrekking tot planmatig werken veranderd is.

- *Kinderen betrekken bij hun onderwijs*

Tijdens een studiedag van komend schooljaar zal er training komen met betrekking tot het in kaart brengen van leerdoelen en het hierbij betrekken van de leerlingen. De concrete invulling van de training gaat de directie met de interne begeleiders begin komend schooljaar uitzoeken.

In meerdere theorieën (Pameijer, 2017; Bindels, 2015; Hattie, 2013) wordt gesproken over de effectiviteit van leren zichtbaar maken en kinderen betrekken bij hun leerdoelen en onderwijsbehoeften, door onder andere het voeren van kindgesprekken. In de focusgroep is dit een aanbevolen vervolg. We ambiëren hiermee het eigenaarschap, en hopelijk de betrokkenheid, van de leerlingen te kunnen vergroten.

- *Uitgangspunten HGW*

Volgend schooljaar zullen tijdens het overleg van directie, bouwcoördinatoren en interne begeleiding de punten “positieve aspecten van leerling, leerkracht, ouders” en “samenwerken met collega’s, leerlingen en ouders” van HGW onderwerpen van bespreking zijn. ‘Hoe wordt hieraan voldaan?’ en ‘Hoe kunnen we dit versterken?’ zijn vragen die beantwoord gaan worden.

- *Onderwijsplannen bijhouden*

De interne begeleiding neemt jaarlijks de onderwijsplannen door en gaat na of deze nog geheel kloppend zijn. De interne begeleiding plant deze check in op hun zorgkalender. Zo zijn de onderwijsplannen altijd up-to-date.

- *Plannen vergelijken*

Het lijkt mij nog een goed vervolg het planmatig werken van de onderbouw te vergelijken met de midden-/bovenbouw. De onderbouw heeft zeer uitgebreide plannen. Wellicht kunnen elementen uit het nieuwe ontwerp overgenomen worden in de onderbouwplannen.

Als intern begeleider sluit ik aan bij de tweede onderbouwvergadering van het nieuwe schooljaar om met hen het nieuwe concept te delen en de eerste reacties vanuit de onderbouw te inventariseren. Dan kunnen vervolgstappen gezet gaan worden.

5.4 Nawoord

Ik ben erg blij met het resultaat dat mijn onderzoek heeft opgeleverd. Ik zal mij volledig gaan inzetten voor de invoering ervan en ik hoop dat mijn collega's er met veel plezier mee zullen werken en het een bijdrage zal zijn aan de verlaging van de werkdruk in het onderwijs. Ik wil iedereen die aan dit onderzoek heeft meegewerkt enorm bedanken voor zijn/haar inzet.

Literatuur

- Adriaens, S., Grinsven van, V., Woud van der, L. en Westerik, H. (2016). *Rapportage Werkdruk leerkrachten in het basisonderwijs*. DUO, onderwijsonderzoek.
- Andriessen, D. (2014). *Praktisch relevant én methodisch grondig? Dimensies van onderzoek in het hbo*. Openbare les 10 april 2014. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Bindels, L. (2015). *Het kán zonder groepsplan*. Geraadpleegd op 19-10-2017, van <https://www.onderwijstechnieken.nl>
- Brasz, M. & Haan, M. den (2017). *Planmatig en groepsplanloos - Groepsplannen zijn niet verplicht*. Geraadpleegd op 17-09-2017, van <https://wij-leren.nl/planmatig-groepsplan-inspectie-leerlijnen-onderwijsbehoeften.php>
- Cauffman, L. & Dijk, D. J. van (2010). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Den Haag: Boom/Lemma.
- Clijsen, A., Pameijer, N. & Kappen, A. (2011). *Samenhang opbrengstgericht en handelingsgericht werken*. JSW. Jrg 96. December 2011. 32-35
- Cooperrider, D. L., Whitney, D. & Stavros, J. M. (2008). *Appreciative Inquiry Handbook. For leaders of change*. (2nd ed.). Brunswick: Crown Custom Publishing Inc.
- Filipiak, P. (2015). *Laat je niet wegcijferen*. Geraadpleegd op 16-11-2017, van <https://wij-leren.nl/wegcijferen-toetsen.php>
- Förrer, M. (2012). *Kwaliteitskaart Planmatig opbrengstgericht werken*. Geraadpleegd op 20-11-2017, van https://teacherschannel.s3.amazonaws.com/channel-downloads/bq/rwd-7z8rqsq3173mq23p_tml20bzb8bf49_0k5z2dlmg937fv6-rqrw5zg3m1zmkgb3zkr9-501b.pdf
- Fullan, M. (2001). *The new meaning of educational change*. New York: Teachers College Press.
- Gijzen, W. (2010). *Handelingsgericht werken met groepsplannen*. JSW, oktober 2010.
- Gijzen, W. (2013). *Een leerling is méér dan een getal*. Geraadpleegd op 16-11-2017, van <https://wij-leren.nl/opbrengstgericht-werken-school.php>
- Gijzen, W. (2014). *Omgaan met doelen in het groepsplan in de basisschool*. Geraadpleegd op 17-09-2017, van <https://wij-leren.nl/doelen-groepsplan.php>
- Gijzen, W. & van Hasselt, M. (2016). *Groepsplanloos werken in de basisschool. Van zinloze administratie naar betekenisvolle afspraak*. Schiedam: Segers Drukkerij.
- Haak, P. van der (2016). *Eigenaarschap creëren: hoe doe je dat?* Geraadpleegd op 14-12-2017, van <https://talentontwikkeling.com/actueel/weblog/leiderschap/210-2/441-eigenaarschap-creeren>
- Harinck, F. (2010). *Basisprincipes Praktijkonderzoek*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Hasselt, M. van (2014). *HGW en OGW: twee kanten van een medaille*. Geraadpleegd op 17-09-2017, van <https://wij-leren.nl/HGW-en-OGW.php>
- Hattie, J. (2013). *Leren zichtbaar maken*. Uitgeverij Abimo/Bazalt.
- Inspectie van het onderwijs (2017). *Onderzoekskader 2017 voor het toezicht voor de voorschoolse educatie en het primair onderwijs*. Brochure. Inspectie van het onderwijs, Utrecht.
- Kouwenhoven, M. (2008). Autonomie in organisaties. In: De Graaf, A. & Levy, J. *Klimaatverandering in organisaties. Leiderschap maakt het verschil* (p.43-71). Amsterdam: Uitgeverij SWP.

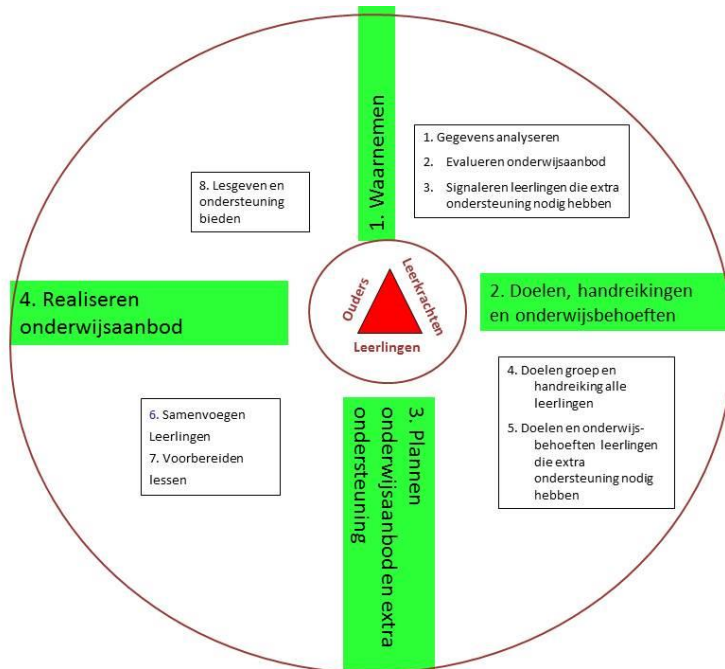
- KPC Groep (2009). *De leraar centraal. Verstevenigen van de positie en professionaliteit van leraren*. 's Hertogenbosch: KPC Groep.
- Lange, R. de, Schuman, H. & Montesano Montessori, N. (2010). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Litosseliti, L. (2003). *Using Focus Groups in Research*. London: Continuum.
- Masselink, R., Nieuwenhof, R., Jong, J. de, & Iren, A. van (Eds.) (2008). *Waarderend organiseren. Appreciative Inquiry: co-creatie van duurzame verandering*. Nieuwerkerk aan den IJssel: Gelling Publishing.
- Naaijken, E. & Pameijer, N. (2016). *Handelingsgericht werken: twee voorbeelden van door-ontwikkeling*. Geraadpleegd op 17-09-2017, van <https://wij-leren.nl/handelingsgericht-werken-voorbeelden.php>
- Onderwijsraad (2007). *Leiderschap is eigenaarschap*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Pameijer, N. (2016). *Doorontwikkeling HGW: van papieren tijgers en administratieve rompslomp naar kleine handzame groepsplannen*. Geraadpleegd op 17-09-2017, van <https://wij-leren.nl/hgw-groepsplan-weekplan.php>
- Pameijer, N., Beukering, T. van & Lange, S. de (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam. Samen met collega's, leerlingen en ouders aan de slag*. Leuven: Acco.
- Pameijer, N. (2017). *Handelingsgericht werken: samenwerken aan schoolsucces*. Leuven: Acco.
- Plomp, T. & Nieveen, N. (2013). *An Introduction to Educational Design Research*. Enschede: SLO. Geraadpleegd op 19-10-2017, van <http://downloads.slo.nl/Documenten/educational-design-research-part-a.pdf>
- Pring, R. (2000). *Philosophy of Educational Research*. London: Continuum.
- Ponte, P. (2012). *Onderwijs en onderzoek van eigen makelij. Onderzoek met en door leraren*. Den Haag: Boom/Lemma.
- Saunders, M., Alcantara, V., Cervantes, L., Del Razo, J., López, R. & Perez, W. (2017). *Getting to teacher ownership: How schools are creating meaningful change; executive summary*. Providence, RI: Brown University, Annenberg Institute for School Reform.
- SLO (2006). *Kerndoelen*. Geraadpleegd op 13-11-2017, van <http://www.slo.nl/primair/kerndoelen>
- Stevens, L. (1997). *Overdenken en doen*. Een pedagogische bijdrage aan adaptief onderwijs. Den Haag: Procesmanagement Primair Onderwijs.
- Stevens, L. (2002). *Zin in leren*. Apeldoorn/Leuven: Garant.
- Tavecchio, L. & Gerrebrands, M. (2012). *Bewijsvoering binnen praktijkgericht onderzoek*. Den Haag: Boom/Lemma.
- Vlaming, W. de (2011). *Oplossingsgericht meesterschap*. Nieuw Meesterschap, 1 (3), 17-21. Apeldoorn/Antwerpen: Garant.
- Vlaming, W. de. (2015). *Op zoek naar een jas die past. Praktijkgericht onderzoek in de eigen beroepspraktijk*. Themanummer Nieuw Meesterschap (jr 5 nr 3/4). Apeldoorn / Antwerpen: Garant.
- Vlaming, W. de (2016). *De Coachende Onderzoeker*. Geraadpleegd op 15-11-2017, van <https://plpo.nl/2016/01/03/de-coachende-onderzoeker>
- Wet PO (2017). *Wet op het primair onderwijs*. Geraadpleegd op 13 oktober 2017, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>

Bijlagen

I *Uitgangspunten handelingsgericht werken*

- *Doelgericht werken.* Er worden doelen geformuleerd, opbrengsten geanalyseerd en plannen geëvalueerd in een cyclus van planmatig handelen. Doelen stellen is nodig om te weten waar naartoe wordt gewerkt, om onderwijsbehoeften in kaart te kunnen brengen en om te kunnen evalueren of het plan gewerkt heeft. Bij HGW worden doelen gesteld op het gebied van leren, werkhouding en sociaal-emotionele ontwikkeling. De kerndoelen⁵ zijn de lange termijndoelen. Vanuit de kerndoelen worden tussendoelen gesteld en deze tussendoelen worden naar doelen van de leerstof van de komende periode (8 tot 12 weken) vertaald. De doelen moeten SMARTI gesteld worden: Specifiek (concreet), Meetbaar (objectief vast te stellen), Acceptabel (ambitieuw én aanvaardbaar voor alle betrokkenen), Realistisch (haalbaar), Tijdgebonden (vastgestelde periode), Inspirerend (stimulerend).
- *De onderwijs-/opvoedbehoeften van een leerling/groep staan centraal.* Deze behoeften geven aan wat de leerling/groep nodig heeft om het onderwijsdoel te behalen.
- *Er is een wisselwerking tussen de kenmerken van leerlingen, onderwijs en onderwijsondersteunend gedrag van ouders.* Hoe goed is de aanpak op school en thuis afgestemd op wat deze leerlingen nodig hebben voor schoolsucces?
- *De leerkrachten en ouders doen ertoe.* Wat hebben zij nodig om passend onderwijs te bieden (leerkrachten) en het onderwijs te kunnen ondersteunen (ouders)?
- *Positieve aspecten van leerling, leerkracht en ouders zijn nodig en worden benut om ambitieuze doelen te behalen.* Talenten en interesses van betrokkenen worden ingezet en er wordt gekeken in welke situaties bepaald gedrag al wél lukt (de uitzonderingen).
- *Samenwerken met collega's, leerlingen en ouders is noodzakelijk voor schoolsucces.* Het draagt bij aan een goede analyse van een moeilijke situatie en het realiseren van een effectieve aanpak. Iedereen helpt mee bij het zoeken naar oplossingen.
- *Systematiek en transparantie.* HGW verloopt in heldere stappen, er wordt systematisch gewerkt. Formulieren zijn hierbij ondersteunend. We doen wat we zeggen en we zeggen wat we doen.

⁵ Kerndoelen zijn samen met de referentieniveaus voor rekenen en taal de belangrijkste landelijke leerplankaders in het primair onderwijs. Kerndoelen geven aan wat leerlingen in een bepaald deel van hun opleiding moeten kennen en kunnen. Bron: SLO nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (2006)

Schema cyclus 'Handelingsgericht werken' (Pameijer, 2017)

Bij de fase waarnemen, worden de voor het onderwijs relevante gegevens over alle leerlingen verzameld en geordend in een groepsoverzicht. Van hieruit kan een vorig plan ook geëvalueerd worden. Vervolgens wordt preventief gesignaleerd welke leerlingen de komende periode extra ondersteuning en/of aandacht nodig hebben. In de volgende fase wordt nagegaan wat de te behalen doelen en de onderwijsbehoeften van de leerlingen zijn, in het bijzonder de gesignaleerde leerlingen. In de fase van plannen wordt een haalbaar aanbod georganiseerd. Leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften worden geclusterd. Het lesaanbod wordt voorbereid; dit kan in een groepsplan, maar ook in een week- of dagplanning. Dit is afhankelijk van wat de leerkracht helpt bij het voorbereiden, het geven en het evalueren van de lessen. Aansluitend wordt een groepsplan opgesteld. Leerlingen die dezelfde aanpak nodig hebben worden samengevoegd tot subgroepen. Het plan wordt uitgevoerd in de fase van realiseren. In deze fase verzamelt de leerkracht weer gegevens over leerlingen en hun resultaten, welke een start vormen van de volgende cyclus.

III Voorbeeld onderwijsplan
(Gijzen & van Hasselt, 2016)

Onderwijsplan rekenen groep 3-8

Schoolambities

P20 = vix 65

P80 = vix 35

Leerlijn

We gebruiken de leerlijn rekenen uit de rekenmethode. Deze eindigt bij referentieniveau 1S. De cruciale leerdoelen zijn per halfjaar opgenomen als aanhangsel bij dit onderwijsplan.

Leertijd

Minimaal 5 uur rekenen per week.

Didactisch handelen

Didactische fasering: We doorlopen per leerlijn de volgende fasen: begripsvorming, ontwikkelen van oplossingsprocedures, vlot leren rekenen (oefenen/ automatiseren/memoriseren) en toepassen/flexibel rekenen (protocol ERWD).

Lesmodel: Bij de eerste les over een nieuwe procedure hanteren we het interactieve gedifferentieerde directe instructiemodel strikt. Dit model bestaat uit de volgende fasen: warming-up, lesdoel benoemen, ophalen voorkennis, instructie, begeleide inoefening, verwerking en evaluatie. In de overige fasen gaan we hier losser mee om.

Didactische strategieën

We leren alle leerlingen de basisstrategieën aan. Deze moeten beheerst worden en begrepen, daarna is er ruimte voor de variastategieën. Om goed af te stemmen op de onderwijsbehoeften van leerlingen, gebruiken we het drieslagmodel (protocol ERWD) als observatiemodel. We stellen hogere orde denkvrAGEN aan leerlingen die meer uitdaging nodig hebben; zij ontvangen van ons verkorte instructie en verwerkingsstof die een beroep doet op meer

inzicht. Voor de leerlingen die meer ondersteuning nodig hebben, geven we instructie in kleinere stappen, gebruiken we materialen om de mentale handelingen te ondersteunen en herhalen we indien nodig eerder aangeboden leerstof. Indien de respons van een leerling op het aanbod onvoldoende blijft, kunnen we vanaf groep 6 de leerlijn 1F volgen.

Differentiatie

Differentiatie vindt op twee manieren plaats:

Per les (per rekendomein): door de indeling in drie groepen – basis, intensief en verrijkt.

Per methodeblok: na afloop van elk blok meten we met behulp van de toetsen en de observatiepunten van het drieslagmodel of de leerlingen de blokdoelen beheersen. De leerlingen voor wie dit het geval is, ontvangen verrijkende leerstof. De leerlingen voor wie dit niet het geval is, ontvangen herhaalde instructie en extra inoefening.

Organisatie

We maken voorafgaand aan de rekenles zichtbaar welke leerlingen een verrijkte, een basis- of intensieve aanpak gaan ontvangen. Het IGD-model regelt de fasering van een les. We werken bloksgewijs; op het einde van elke bloktoets hebben we een week voor hulp, herhaling en verrijking.

Aspecten van effectief onderwijs zijn:

- Doelen: het stellen van hoge doelen en doelgericht werken
- Tijd: besteden van voldoende tijd aan de basisvaardigheden en extra tijd voor de risicoleerlingen
- Aanbod: doorgaande leerlijn, beredeneerd aanbod, gebruik maken van goede methoden en materialen
- Instructie: gebruik maken van het directe instructiemodel
- Differentiatie: principes van convergente differentiatie toepassen
- Monitoring: de ontwikkeling van de leerlingen volgen met methodegebonden en methodeonafhankelijke toetsen en door observatie en gesprekken.

Cyclus voor opbrengstgericht werken op schoolniveau

PLAN

- Formuleren of aanscherpen van leerlingdoelen (SMART) op groepsniveau (binnen het kader dat op bovenschools niveau is afgesproken)
- Formuleren van doelen (SMART) voor leerkrachten met betrekking tot de uitvoering van effectief onderwijs: tijd, aanbod, instructie, differentiatie en monitoring (binnen het kader dat op bovenschools niveau is afgesproken)
- Vaststellen van de toetskalender
- Inplannen van deelname aan bovenschools georganiseerde scholing- en netwerkbijeenkomsten
- Inplannen van teamvergaderingen waar gesproken wordt over de uitvoering van effectief onderwijs in de groepen
- Inplannen van coaching van leerkrachten op de werkvloer (klassenbezoeken en nabespreking)
- Inplannen van teamvergaderingen waar gesproken wordt over leerlingresultaten en de consequenties voor de inrichting van het onderwijs in de groepen
- De school legt doelen en afspraken vast in een schoolspecifiek verbeterplan.

DO

- Vanuit de doelen afspraken maken of aanscherpen over de uitvoering van effectief onderwijs: wat is onze werkwijze voor tijd, aanbod, instructie, differentiatie en monitoring?
- Uitvoeren van de afgesproken werkwijze in de groepen door de leerkrachten
- Monitoring en ondersteuning van de uitvoering van de afgesproken

werkwijze door de interne begeleider/taalcoördinator en schoolleider

- Deelname aan bovenschoolse bijeenkomsten
- In teamvergaderingen aandacht voor de uitvoering van effectief onderwijs
- Toetsafname volgens de toetskalender.

CHECK

De leerlingresultaten:

- Gegevens van de groepen weergeven in tabellen en grafieken die een totaaloverzicht geven.
- Analyse: Wat zien we? In welke mate worden de doelen bereikt? Door de school als geheel? Door afzonderlijke groepen?
- Verklaring van de resultaten: Waar ligt dat aan? Hoe komt dat? Hoe is dat te verklaren?
- Vergelijking van de resultaten van de school met die van de andere scholen. Hoe doen we het als school in vergelijking met de andere scholen? Hoe is dat te verklaren?

De uitvoering van effectief onderwijs:

- Beoordeling van de uitvoering van de afgesproken werkwijze door de schoolleider: worden de doelen gehaald? Wat gaat goed (schoolbreed, per groep, per leerkracht) Wat vraagt aandacht (schoolbreed, per groep, per leerkracht)?

ACT

- Teambespreking: reflectie naar aanleiding van de analyse van de leerlingresultaten en de uitvoering van effectief onderwijs. Vragen die aan de orde kunnen komen:

- Welke interventies en acties zijn nodig om leerlingen de doelen te laten behalen?
- Zijn de doelen (voor alle leerlingen) scherp genoeg geformuleerd of kunnen we de lat hoger leggen?
- Is de tijd die we ingepland hebben voor de basisvaardigheden voldoende?
- Wordt de tijd daadwerkelijk en effectief besteed?
- Is er structureel en frequent extra tijd ingepland voor de risicoleerlingen?
- Vraagt de doorgaande lijn voor groep 1 tot en met 8 aanscherping?
- Is er in elke groep sprake van een beredeneerd aanbod?
- Beschikken we over geschikte methoden en materialen?
- Worden de methoden en materialen goed gebruikt?
- Wordt het directe instructiemodel goed uitgevoerd?
- Is er sprake van verlengde instructie?
- Is sprake van een uitdagend aanbod voor de leerlingen die meer

aankunnen?

- Teamafspraken: Wat gaan we eraan doen? Bijstellen en aanscherpen van doelen en afspraken over leerlingresultaten en de uitvoering van effectief onderwijs.

De cyclus voor opbrengstgericht werken op schoolniveau vindt tweemaal per schooljaar plaats op basis van het Cito leerling- en onderwijsvolgsysteem. Daarnaast vindt nog minimaal eenmaal, maar beter tweemaal een tussentijdse evaluatie plaats op basis van extra toetsen (met name voor het technisch lezen) en methodegebonden toetsen.

Cyclus voor opbrengstgericht werken op groepsniveau

PLAN

- Formuleren van doelen voor de komende periode.
- Clusteren van leerlingen met vergelijkbare instructiebehoeften.
- Benoemen van instructiebehoeften van leerlingen.
- Signaleren van leerlingen die specifieke aandacht nodig hebben.
- Opstellen van een groepsplan.

DO

- Uitvoeren van het groepsplan en verzamelen van gegevens over de ontwikkeling van leerlingen.

Check

- Verzamelen van leerlinggegevens in een groepsoverzicht.
- Analyse en verklaring van de gegevens.
- Checken of de interventies uit de afgelopen groepsplanperiode het gewenste effect hebben gehad.

ACT

- Formuleren van consequenties: voor noodzakelijke of gewenste interventies in de volgende periode, voor het clusteren van leerlingen, voor de instructiebehoeften van leerlingen, voor de leerlingen die specifieke aandacht nodig hebben.

Hieronder worden de stappen van de cyclus nog verder uitgewerkt:

PLAN

- Opstellen van een groepsplan voor de afgesproken periode op basis de doelen die op schoolniveau geformuleerd zijn.
- Wanneer van toepassing individuele handelingsplannen maken op basis van

het groepsplan.

- Afspraken die schoolniveau gemaakt zijn over de uitvoering van effectief onderwijs wanneer nodig specificeren voor de eigen groep en vastleggen in de klassenmap
- Inplannen van de methode
- Inplannen van de toetsen volgens de toetskalender die op schoolniveau is vastgesteld.

DO

- Uitvoeren van het groepsplan (en wanneer van toepassing individuele handelingsplannen)
- Geven van effectief onderwijs volgens de werkwijze die op schoolniveau is afgesproken
- Deelname aan teambijeenkomsten
- Deelname aan coaching op de werkvloer
- Deelname aan scholing- en netwerkbijeenkomsten op bovenschools niveau
- Afnemen van toetsen volgens de toetskalender.

Check

- Verzamelen van leerlinggegevens in een groepsoverzicht
- Analyse van de leerlingresultaten op groepsniveau: Hoe staat de groep ervoor?
 - Hoe verhouden de resultaten zich tot de vorige toetsgegevens?
 - Hoe verhouden de resultaten zich tot de streefdoelen?
- Analyse van leerling resultaten op individueel niveau: worden de doelen gehaald?
- Verklaring van leerlingresultaten op groepsniveau
- Verklaring van leerlingresultaten op individueel niveau
- Evaluatie van het groepsplan (en individuele handelingsplannen): zijn de interventies goed uitgevoerd en hebben ze effect gehad?

ACT

- Signaleren van leerlingen die extra aandacht nodig hebben
- Clusteren van leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften: bijvoorbeeld instructiegevoelig, instructieafhankelijk, instructieonafhankelijk
- Maatregelen nemen om de uitvoering van effectief onderwijs aan te scherpen.

1 Wat vind jij van de huidige groepsplannen?

Uitgebreid 2x (onnodig; organisatie van de les. Volgen van methode)
Veel informatie 3x
Bewerkelijk en uitvoerig
Geeft een goed beeld van de groep; behoeftes, plan van aanpak geeft houvast !!
Duidelijke hulpvragen, die je helpen nadenken, maar soms ook onduidelijk wat er precies ingevuld moet worden
(tussentijds) Evalueren kost veel tijd, maar zinvol voor vervolg
Oude groepsplan is goed startpunt; aanpassen waar nodig 2x
Onderlinge verschillen
Missen van één duidelijk overzicht om vanuit te werken.
Nadeel dat groepsplan niet in groepsmap zitten (maar in HGW-map). Je groepsmap is werkdocument; daar doe je alles mee. Voegen niet veel toe in dagelijkse praktijk.
Mis de focus op de lln die buiten de basisgroep vallen, worden wel genoemd, maar bij uitwerking worden tussentijdse evaluaties gemist (zorgteam). Zowel A+ als D/E ontwikkeling niet in beeld.
Onduidelijk/onoverzichtelijk/vooral op print een langdradig verhaal
Procenten voor opbrengsten geen meerwaarde. Kinderen drukken we niet in procenten uit.
Demotiverend, niet passend bij mij
In Parnassys niet veel mogelijkheden met tools (markeren, schema's, etc)
Geen namen noemen
Na half jaar evalueren is (te) lang
Groepsdoelen zijn vaag; als 80% het haalt, maakt het dus niet uit dat 20 % het niet haalt
Positief is dat het een groeidocument is; je kunt aanvullen en delen met wat jij belangrijk vindt.
Kopie van oude plannen is fijn.
Geen probleem met huidige plan, nadenken over het nut is wel nodig.

Directie: Helder kader, maar ervaren als inefficiënt en administratieve last. Goede opbrengsten worden gehaald zonder inhoudelijk sterke plannen.... Behoeftte aan eigen manier die meerwaarde heeft. Behoeftte aan uniformiteit en afstemming

2 Hoe werk jij met de huidige groepsplannen? (geef kort aan wanneer en hoe je ze gebruikt)

Aanvullen met observaties en aanpassingen
Uitgebreide informatie en afspraken verwerkt (ivm werken met nieuwe duo)
Documentatie van functionele feiten; indeling groepen, RT, BOUW, etc.
Evaluatie voegt niet veel toe voor vervolg 1x
Evaluatie is waardevol op gebied van persoonlijke gegevens van de lln/groep, niet op gebied van cijfertjes
Wordt niet gebruikt als functioneel document, alleen als administratie!!
Na maken 'zit het in mijn hoofd'; kijk eerste week en daarna niet meer
Kopie van oud plan
Focus lijkt nu te liggen op basis, niet op gehele groep. lln met andere doelen lijken bij leerkracht niet altijd focus op te zijn (zorgteam). RT maakt dan individuele plannen.
Maken-in map-na toets evt bijwerken. Tussentijds evalueren is goed voor bewuste aanpak voor komend blok. 3x
Helder doel vind ik belangrijk voor grip op de lessen en de groep. Weten waar de accenten liggen (preventief)
9 groepsplannen maken bij de start van het schooljaar en halverwege nog een keer. Regelmatig een tussenevaluatie, zodat je kunt zien of alles nog naar behoren loopt.

3 *Wil jij dat er een nieuwe opzet komt voor de groepsplannen? Zo ja, waarom?*

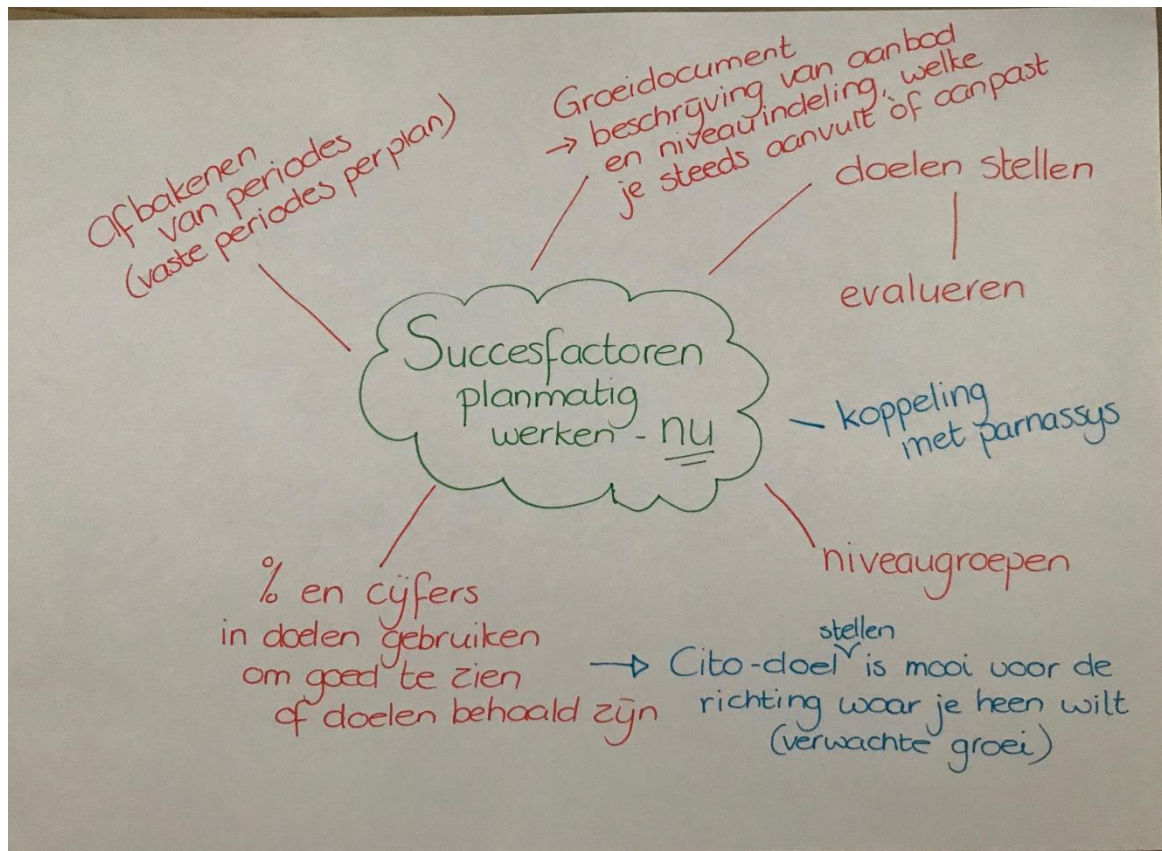
Ja;
Kort en bondig, met verwijzingen
Efficiënt, meerwaarde
Nu onvoldoende overzicht op de groep in geheel
Gericht op inhoudelijke analyses van leerlingresultaten
Af van het maken van identieke/herhalende plannen
Huidige plannen niet prettig
Tijdsbesparing en meer gebruiksdocument, hanteerbaar, zichtbaar (wekelijks wie wat nodig heeft)
Meer conformiteit, zodat ieder elkaars plan kan lezen en begrijpen
Halfjaarlijks bijwerken niet realistisch. Beter per blok
Verbetering maar geen afschaffing

Als het NUT ervan duidelijk is.

4 *Hoe zou je het gebruik van groepsplannen graag zien? Wat is jouw ideale plaatje? Wat versta jij onder een efficiëntere manier van werken?*

Je weekrooster als groepsplan gebruiken; nav toetsen meteen inplannen wie wat wanneer nodig heeft. En of je instructies weg kunt laten. Je plan leeft.
In groepsmap; opgenomen in weekplanning
Praktijkgericht, kort maar krachtig
Groepsplan dat kan groeien gedurende een periode.
Groepsplan dat ieder jaar op nieuw gebruikt kan worden, met aanpassingen per groep/jaar.
Werken in Worddocument
Plannen in blokken
Helder hoe/waar niet behaalde doelen wel behaald gaan worden
Kort en bondig taalgebruik ('extra instructie' ipv 'deze lln heeft naast zijn gewone werk behoefte aan...blabla')
Schoolbreed document waarin beschreven staat hoe we lesgeven (of staat dit al in bijdehandje?); voor elk vakgebied hoe aanpak op school is, evt per leerjaar
Heldere borging HGW/OGW
In groepsplan focussen op lln die naast deze manier een andere aanpak/leesstof krijgen
Overzicht waarin de niveaugroepen duidelijk staan en de EXTRA OBH's eenvoudig te raadplegen zijn.
Bij analyses aandacht voor leerstofinhoud/aanpak gedrag/didactiek om OBH vast te stellen
Opbrengstencyclus moet hierin verweven zitten. Heldere taakverdeling waar welke taken/verantwoordelijkheden liggen. (directie)
Ook in onderbouw; LLJK als volgdocument, dus niet ook nog in plan weergeven. Latere vervolgstap!
Duidelijkheid wie welk aanbod heeft (namen van de kinderen + bijbehorende zaken)
Duidelijk voor invaller en volgende leerkracht
Inventariseer welke punten men belangrijk acht in het groepsplan.

5 *Wil je in de focusgroep plaatsnemen om verder betrokken te zijn en mee te denken/praten over de mogelijke veranderingen van de groepsplannen?*
JA / NEE

Aanwezig: Ingrid, Maaïke, Silvia, Helen, Suzanne en Marloes

Wat zijn onze succesfactoren (DISCOVER); zie woordweb

- nadenken over doelen
- indelen van niveaugroepen voor instructies
- afbakenen van periodes; nu staat het plan voor een half jaar, dat is wel te lang en onoverzichtelijk
- evalueren; wat heb ik bereikt / wat heb ik niet gedaan / wat is gelukt en wat niet /
- het is een groeidocument; je kan steeds aanvullen
- parnassys koppeling is fijn; anderen kunnen ook meekijken/invoegen – format is niet uitnodigend; printen geen meerwaarde; geprinte versie van parnassys is zeer onoverzichtelijk
- beschrijving van wat er gedaan wordt aan aanbod; vooral de indeling van de niveaus
- planmatig/cyclisch
- Cito is te lang voor het aanbod; maar is wel goed voor richting waar je heen gaat; kerndoel. Dit beheerst het en voor het komende halfjaar verwacht ik de volgende groei.
- percentages/cijfers om te zien of doelen behaald zijn

Wat zijn onze wensen? (DREAM)

- werkbaar plan
- overzichtelijk
- betekenisvol; meerwaarde hebben; werkdocument
- werkbaarplan ontwikkelen waar onze genoemde kwaliteiten in geborgd worden
- ’s ochtends op school komen, meteen weten/zien wie welk aanbod nodig heeft die dag; dit zien in je map
- week-/dagplanning; doel van de les al opgeschreven (ahv methode!) en lln genoteerd die verl. Instr. of ander aanbod nodig hebben.
- doelen ook goed verwoorden/zichtbaar maken naar kinderen

Hoe stellen we de doelen? Hoe hebben we daar zicht op?

- per blok in kaart brengen aan welke doelen gewerkt wordt; bijvoorbeeld in weekplanning en op een blad aan de muur

Doelen hoeven niet specifiek in plan beschreven, wij hebben goedgekeurde methodes die werken aan de kerndoelen. DIT ZULLEN WE WEL MOETEN BORGEN in een protocol oid Doelen in beeld brengen en in de klas ophangen zorgt ook voor extra inzicht voor de kinderen.

Door hier zicht op te hebben, besteed je beter tijd aan hetgeen wat beheerst moet worden (wat niet getoetst wordt kan dan soms plaats maken voor iets dat prioriteit heeft). Dit is heel

doelgericht werken. Bewust kijken naar welke doelen behaald moeten worden in dit blok en indien nodig het aanbod daarop aanpassen. DOELGERICHT EN PREVENTIEF!!
NIET 'S OCHTENDS PAS KIJKEN WAT ER AAN BOD KOMT IN EEN LES.
VOORUIT KIJKEN!!!! BLOK OVERZIEN / DOELEN OVERZIEN
Elementen die goed beheerst worden, niet alsnog uitgebreid behandelen als de methode dat aangeeft!

Afstemming met duo is essentieel.

HOE PAKKEN WE DIT AAN? Overdracht? In map kunnen zien; kinderen voor verl. Instr. staan in map bij de juiste dag, waar het niet behaalde doel weer aan bod komt? Nav uitval bij toetsen, of wanneer een bepaalde instructie nog niet lekker liep en extra aandacht nodig heeft, zet je de kinderen bij de verl. Instr. op het moment dat je weer aan dat doel werkt, of bijvoorbeeld bij rekenen op de vrijdag, de 'afmaakdag', kinderen inplannen met daarbij het doel waaraan gewerkt moet worden.

Periode:

bloktoetsen; mooie afgebakende stukjes; duidelijke doelen waar je aan gaat werken. Zicht op wat er nog niet is gelukt en kunnen kijken waar en wanneer dat weer aan bod komt = bewuster bezig zijn met de leerstof en de doelen die aan bod komen, waar je aan gaat werken; hierin de kinderen meenemen

-door korte periodes houd je grip op de groep; je kunt sneller aanpassingen doen in aanbod, hierdoor goede afstemming op het onderwijsaanbod voor de lln

Naast het nieuwe werkplan / weekplanning een simpel format waar de cito doelen in staan, kort, A4-tje; alleen de getalletjes; OPBRENGSTGERICHT (meten aan de landelijke normen)

Samenwerking van parallelgroepen

Is dit met nieuwe format mogelijk: bij de planning van het nieuwe blok in de weekplanning zou je dit samen kunnen doen of verdelen? Maar kan per groep misschien ook verschillen....ander rooster; maar de grote lijnen kun je stellen, deze kan je alle jaren gebruiken

Cito doelen gaan we in groepsbespr ook samen doen. Hierin gaan we meer MET elkaar kijken naar wat er gebeurd is en waar we naartoe willen en op welke manier we dat kunnen doen.

Groepsplan moet een werkdocument worden.

Evaluëren op bloktoetsen doe je door tijdens de analyse van de toets meteen de lln in te plannen in weekplanning waar ze nog verl instr op nodig hebben (waar uitval op was)

Evaluëren op Citodoelen zou op het A4 kunnen in een schema; doel behaald of niet; wat was het, wat is het nu

Verwacht wordt dat er betere opbrengsten komen, doordat leerkrachten nog bewuster bezig zijn.

Kinderen meenemen in de te behalen doelen; pleiten voor portfolio; eigenaarschap van kinderen wordt in gr 8 nu ervaren als een grote betrokkenheid en extra stimulans....

Hier kan wellicht IPC ook wat in gaan betekenen.

Kinderen mee laten denken over wat ze nodig hebben, welke instructie zij nodig hebben, etc. en wat niet.....

Een Wordbestand zou goed alternatief zijn.

DESIGN; Samenvattend neem ik de volgende punten mee naar het nieuwe ontwerp:

- week-/dagplanning; doel van de les al opgeschreven (ahv methode!) en lln genoteerd welke verl instr of ander aanbod nodig hebben.
- per blok in kaart brengen (op eigen manier of univorm?) aan welke doelen gewerkt wordt
- de grote lijnen (doelen per blok) kun je stellen, deze kan je alle jaren gebruiken
- Dit lijkt haalbaar in een weekplanning. Heel blok vooruit plannen; doelen noteren
- Kinderen meenemen in aan welke doelen wordt gewerkt; Bij alle groepen? Hoe?
- Doelen hoeven niet specifiek in plan beschreven, wij hebben goedgekeurde methodes die werken aan de kerndoelen, ze komen wel in map bij de lessen.
- Gebruik maken en volgen van goedgekeurde methodes zullen we moeten borgen in een protocol; hiermee werken we volgens de kerndoelen
- Doelen in beeld brengen en in de klas ophangen zorgt ook voor extra inzicht voor de kinderen.
- Naast het nieuwe werkplan / weekplanning een simpel format waar de cito doelen in staan, kort, A4-tje; alleen de getalletjes; OPBRENGSTGERICHT (meten aan de landelijke normen)

Groepsoverzicht

Groep:	Leerkracht:	Periode:	Datum:
--------	-------------	----------	--------

Naam	Voorlaatste Citoscore NW	Laatste Citoscore NW	Streefscore NW	Specifieke onderwijsbehoeften en/of leerroutes	specifieke toetsbehoeften	evaluatie	opmerking
	RW: SP: BL: TL:	RW: SP: BL: TL:	RW: SP: BL: TL:			RW: SP: BL: TL:	
	RW: SP: BL: TL:	RW: SP: BL: TL:	RW: SP: BL: TL:			RW: SP: BL: TL:	
	RW: SP: BL: TL:	RW: SP: BL: TL:	RW: SP: BL: TL:			RW: SP: BL: TL:	
	RW: SP: BL: TL:	RW: SP: BL: TL:	RW: SP: BL: TL:			RW: SP: BL: TL:	
	RW: SP:	RW: SP:	RW: SP:			RW: SP:	

Etc.

Aangevuld met:

2017 / 2018 - E (Si/Ea) (leerjaar 5) - CITO Spelling 1.0 - TotaalHoofdlocatie in 2015 / 2016 - 2016 / 2017

	Gem.	Land	Insp.	Nw.	Niv.	A	B	C	D	E	n°
3-II	172,8	145		4.1	A-	28%	52%	14%	3%	3%	29
3-III	218,0	198		4.1	A-	41%	28%	21%	7%	3%	29
4-II	234,7	237		2.8	C+	17%	33%	20%	17%	13%	30
4-III	277,0	263		4.0	A-	41%	17%	31%	3%	7%	29

2017 / 2018 = 5 (SVES) (leerjaar 5) + CITO One-minuten-toets LUY5 = Totaal

Hoofddlocatie in 2015 / 2016 - 2016 / 2017

	Gem.	Land	Insp.	Nw.	Niv.	A	B	C	D	E	n°
3-II	21.2	23	21	2.6	C	24%	21%	24%	14%	17%	29
3-III	35.7	36	33	2.6	C+	34%	10%	28%	7%	21%	29
4-II	48.9	54		2.3	C	20%	23%	23%	13%	20%	30
4-III	59.0	62		2.6	C	23%	30%	17%	17%	13%	30
						25%	21%	23%	13%	18%	

Etc

Indeling Niveaugroepen:

Datum:

Rekenen

★

★★

★ ★ ★

Etc.

Weekroosterplan

Maandag

Tijd	Vakgebied en <u>lesdoel</u>	Evaluatie
8.30	Taal <u>Lesdoel:</u>	
	Basisinstructie:	
	Zelfstandig aan het werk (wie en wat):	
	Verlengde instructie voor (wie en hoe):	
9.15	Rekenen	
	Basisinstructie:	
	Zelfstandig aan het werk (wie en wat):	

Presentatie; reactie en inbreng

*Aanvullingen:

- Groepsoverzicht: Evt een opmerkingen vak bij evaluatie van cito bij groepsoverzicht; hoe komt het dat....?
(Leerkracht wil graag een lege hebben om uit te proberen)
- Weekrooster:
 - De planning kan je beter per vak na iedere methodetoets maken; vanuit daar kan je beter doelgericht inplannen én het verspreidt de werkdruk!
 - eigen lay-out mits je de basiselementen erin hebt; deze beschrijven in het borgingsdocument.
- Ingrid heeft ook een mooi voorbeeld. Zij is al aan het uitproberen en het werkt heel fijn. Inplannen kost niet heel veel tijd, het geeft overzicht en focus op de doelen die aan bod komen. Kinderen die extra instructie of andere obh hebben krijgen effectievere aandacht. Je bent heel doelgericht met je groep bezig

*Onder groepsresultatentabel van Parnassys mogelijkheid tot opmerkingen; wat heb jij gedaan met jou groep waardoor er stijging is? Welke aanpak helpt wel/niet?

Verdere analyse hiervan gebeurt in groepsbesprekingen

*Positief / enthousiast / zin om te beginnen

*Men ziet voordelen;

*Advies om er niet te 'spastisch' mee om te gaan. Leerkracht is de professional.

Vertrouwen in de leerkracht (die werkt vanuit de visie van school)

*Er is vraag vanuit 2 leerkrachten of we hiermee wel echt de werkdruk verlagen; input vanuit de anderen: het zal vooral zitten in werkdrukbeleving. Voorheen maakten we een groepsplan waar je relatief weinig tot niets mee deed. Je maakte het omdat het moest, voor een ander. Nu werk je aan je weekrooster waarmee je dagelijks werkt en continu afstemt op de kinderen. Je maakt het voor jezelf; als voorbereiding op goed onderwijs geven. Het plant helder waaraan je werkt, je weet waar je naartoe werkt en je weet wie er op welk moment iets anders dan de basis nodig heeft. Je bent bewuster met je werk en de kinderen bezig. Verwachting is dat het meer voldoening zal geven en dat hierdoor de werkdrukbeleving zal verminderen. Je werkt aan iets dat zinvol is.

*Doelenwand/kindgesprekken; volgend jaar kijken hoe dit vorm te geven, wellicht input IPC. En studiedag over kindgesprekken?;

*Vragen buiten dit onderzoek om:

-moeten er richtlijnen komen voor wanneer er een analyse gemaakt moet worden bij een toets en hoe?

-hoe kan een combi-groep ondersteund worden? Is dit nodig? Huidige leerkracht 5/6 binnen focusgroep geeft aan dit nodig te vinden

*Mogelijke oplossingen: doelen per blok samen bekijken/opstellen; weekroosters van homogene groep vragen en kijken of die voor jou groep bruikbaar zijn.

Handleiding voor werken met weekroosterplan

Stel een Groepsoverzicht op

1. Maak één groepsoverzicht waarop alle leerlingen en alle vakken staan vermeld
2. Benoem de kinderen individueel
3. Benoem hun individuele toetshistorie (van alle vakken de laatste en voorlaatste score)
Gebruik hiervoor eventueel de 'niet-methodetoets verzamelstaat' vanuit Parnassys.
4. Benoem voor elke leerling een streefscore op basis van de historie en jouw verwachtingen:
 - Welke niveauwaarde werd behaald in de voorlaatste en laatste toets?
 - Welke gemiddelde niveauwaarde wordt behaald (bij laatste toetsen)?
 - dit is het minimale niveau dat een kind bij de volgende toets moet kunnen behalen
 - Tel daar een door jou zelf bepaald ambitieniveau bij op
5. Benoem **waar nodig** per kind de onderwijsbehoeften, echter alleen als dit echt afwijkt van wat gebruikelijk is. Doe dit kort en helder:
 - 'heeft complimenten nodig' -> niet beschrijven, immers: elk kind heeft complimenten nodig
 - 'bij het begin van een zelfstandig werktaak even op gang brengen' -> wel beschrijven, immers: anders doet deze leerling niets. Dit kan ook in een kortere omschrijving, zoals 'op gang brengen'
6. Benoem per kind specifieke toetsbehoeften, echter alleen als dit afwijkt van wat gebruikelijk is. Eventueel specifiek vakgebied aangeven.
 - Bijvoorbeeld: 'Grote toetsversie ivm dyslexie' of 'toets opdelen'
7. Maak indeling in niveaugroepen en houdt de veranderingen met datumvermelding bij;
Het GROEIDEEL
8. Beschrijf evt bijzonderheden; RT – BOUW – Leesautomaat - etc
9. Evalueer (na het afnemen van de afsluitende Cito-toets) of de eerder opgestelde streefdoelen zijn behaald.

Maak een weekroosterplan

1. Maak een weekrooster waarin de lessen zijn ingepland
Print dit rooster uit voor de komende weken; het **weekroosterplan**
2. Bekijk de leerlijnen van de methode voor het komende blok van een bepaald vak
 - a. Bekijk wanneer de bewuste lessen (= categorieën) worden gegeven
 - b. Plan op het weekroosterplan de basisinstructie (voor alle leerlingen)
Neem hierbij de (hoofd-)doelen over uit de methode.
 - c. Plan op het weekroosterplan welke leerlingen op welke momenten in aanmerking komen voor verlengde instructie en kinderen met speciale leerroute
 - d. Pas eventueel ook de verwerkingsopdrachten aan
3. Volg de resultaten van het gemaakte werk
 - e. Zet in je weekroosterplan of de doelen van de les bereikt zijn.
 - f. Doe dit kort (met een plusje, namen van kinderen die de stof nog niet beheersen etc)
4. Volg de resultaten van de geleerde stof via de methode gebonden toetsen
5. Gebruik deze resultaten als input voor je komende weekroosterplan
 - g. Als een kind het nog niet begrepen heeft
 - h. Als een kind het wel begrepen heeft, maar jij vindt dat extra aandacht nog nodig is

Voor de snelle leerlingen

1. Volg bovenstaande stappen
2. Signaleer hierbij de leerlingen met niveauscore A
3. Toetsen afnemen bij de start van een blok en dit te gebruiken om inzicht te krijgen in de stof die de leerling al beheerst of waar een kind nog instructie nodig heeft. Verwerk dit in je planning.
4. Gebruik het weekroosterplan en identificeer lessen (= categorieën) die door deze leerlingen niet gevolgd hoeven worden, omdat ze beheerst worden.
5. Stel voor deze leerlingen een apart programma op, passend bij de eigen ontwikkelingsbehoefte
 - a. Compacten en verrijken
 - b. Aanvullende leerstof (inclusief bijpassende verwerkingsopdrachten)
 - c. Aanvullende leerstof van andere vakgebieden waar deze leerling wel moeite mee heeft
 - d. ...

Mogelijke flexibiliteit in het weekroosterplan en de methode

1. Identificeer in de komende blokperiode lessen waarvan de leerstof al door de leerlingen beheerst worden (op consolidatieniveau). Sla deze lessen over
2. Cluster lessen die een bepaalde categorie behandelen die nog veel aandacht nodig hebben (de hele week staat dan bijvoorbeeld in het teken van kloklezen)
3. Ontwerp zelf lessen om hiaten te onderwijzen die in de methode niet meer aan bod komen en plan deze in op je weekroosterplan
4. Laat een kind minder sommen maken als uit je groepsoverzicht bijvoorbeeld blijkt dat een kind de stof wel snapt, maar traag werkt.

NA IEDER BLOK EEN NIEUWE PLANNING MAKEN VOOR HET KOMENDE BLOK

Handelen met en gebruik maken van de Cito-toetsen

1. Neem de Cito toetsen af, volgens de handleiding en toetskalender/-protocol
2. Administreer de uitslagen (inclusief de foutenanalyse) in Parnassys
3. Signaleer (middels het groepsoverzicht)
 - a. Leerlingen met een C (IV), D of E score
 - b. Leerlingen die laag scoren t.o.v. zichzelf; die niet de verwachte groei hebben doorgemaakt
4. Analyseer de toetsen van deze leerlingen
 - a. Gebruik eventueel een foutenanalyse en identificeer de categorieën waarop ze uitvallen
5. Cluster leerlingen waar mogelijk
6. Leerlingen vanaf groep zes met lage D en E- score; invullen van OPP-TRAP en indien nodig op aparte leerroute zetten gericht op uitstroombestemming. IB hierbij betrekken.
7. Signaleer welke groep (A t/m E) groter is dan:
(om te weten hoe de niveauverdeling in de groep is en waar je op in kan zetten)

I – V		A – E	
20% hoogst scorende leerlingen	I 20%	A 25%	25% hoogst scorende leerlingen
20% boven het landelijk gemiddelde	II 20%	B 25%	25% ruim boven tot net boven het landelijk gemiddelde
20% landelijk gemiddelde	III 20%	C 25%	25% net tot ruim onder het landelijk gemiddelde
20% onder het landelijk gemiddelde	IV 20%	D 15%	15% ruim onder het landelijk gemiddelde
20% laagst scorende leerlingen	V 20%	E 10%	10% laagst scorende leerlingen